REGIONAALMINISTRI VALITSEMISALA
SISEMINISTEERIUM
Estonian Ministry of the Interior

Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020

Tallinn 2014

Sisukord

Eessõna 3
1. Strateegias kasutatud olulisemad terminid 5
2. Eesti regionaalarengu suundumused ja regionaalarengu suunamise lähteolukord 7
3. Regionaalarengu strateegia visioon 2030+ ja üldeesmärk 19
4. Läbivad põhimõtted riigi regionaalarengu suunamisel 20
5. Regionaalarengu suunamise eesmärgid ja meetmed 22
5.1 Regionaalpoliitika eesmärkide seiremõõdikud 28
6. Regionaalsed rõhuasetused regionaalarengu meetmete elluviimisel 29
IDA-VIRUMAA 30
PÕHJA-EESTI 31
LÕUNA-EESTI 32
LÄÄNE-EESTI 33
7. Strateegia elluviimise juhtimine ja seire 35
8. Seosed teiste arengukavade ja horisontaalsete valdkondadega 38
8.1 Seosed piirkondlike ja üleriigiliste strateegiliste dokumentidega 38
8.2 Seosed valdkondlike arengukavadega 39
8.3 Seotus ülejäänud horisontaalsete valdkondade eesmärkidega 43
Regionaalarengu strateegia 2014-2020 maksumuse prognoos 46

Lisa 1. Regionaalarengu strateegia rakendusplaan 2014-2017
Lisa 2. Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 lähteolukorra tervikanalüüs

Eessõna

Esimene Eesti riigi regionaalpoliitika alusdokument oli 1994. a Vabariigi Valitsuse heaks kiidetud regionaalpoliitika kontseptsioon. 1999. a valmis Eesti regionaalarengu strateegia, mis arendas edasi kontseptsioonis nimetatud põhiseisukohti. Strateegia määras kindlaks regionaalarengu soovitavad suundumused, riigi regionaalpoliitika alused ja harupoliitikate regionaalse mõju suunamise lähtekohad Euroopa Liiduga (edaspidi ka *EL*) liitumise eelsel perioodil. Järjekorras kolmanda regionaalarengu suunamise alusdokumendi taasiseseisvunud Eestis, regionaalarengu strateegia aastateks 2005–2015 kiitis valitsus heaks 2005. a mais. Selleks ajaks oli seoses Euroopa Liiduga liitumisega saabunud ka regionaalpoliitika jaoks mõneti uus ajajärk – samamoodi muude valdkondade poliitikaga hakkas riiklikku regionaalpoliitikat senisest tugevamini mõjutama ELi ühtekuuluvuspoliitika. Lisaks olid selleks ajaks 1990. aastate siirdeperioodiga kaasnenud olulisemad muutused läbitud. Strateegiaga kavandati regionaalpoliitika raamistik, soovitavad suundumused ja meetmed Euroopa Liiduga liitumise järgseks perioodiks ning valmistati ette ELi regionaalpoliitika vahendite kasutuselevõtt riigi regionaalarengu toetamiseks.

Eelmise regionaalarengu strateegia kehtivusperioodi peatne lõppemine, vahepealsed arengud riigi regionaalarengu suundumustes ja väliskeskkonnas on tinginud vajaduse uue, järjekorras neljanda regionaalarengu strateegia järele. Praeguseks on ELiga liitumisega ja ühtekuuluvuspoliitika rakendamisega kaasnenud vahetud muutused läbitud ning avaldunud on selle esmased mõjud Eesti regionaalarengule. Vahepeal on vastu võetud ka uus ELi territoriaalne tegevuskava aastani 2020, mille edasisel ellurakendamisel on väga oluline roll Euroopa riiklikel regionaalpoliitikatel. Vajadus uue regionaalarengu strateegia järele tuleneb ka uue üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ valmimisest.

Laiapõhjalise ning valdkonnapoliitikate ja eri haldustasandite vahelist kokkulepet hõlmava regionaalarengu suunamise pikaajalise visiooni vajalikkust Eestile on rõhutanud ka OECD, märkides, et laiapõhjaline regionaalpoliitika saab olla oluliseks täienduseks Eesti riiklikule majandus- ja struktuuripoliitikale ning oluline on saavutada tervet ühiskonda hõlmav kokkulepe tulevase Eesti piirkondliku arengu kohta[1]. Samas raportis on OECD pidanud killustatust Eesti riigivalitsemise suurimaks probleemiks, osutades, et Eesti edu jätkumine sõltub just valdkondadevaheliste väljakutsete (sh regionaalne areng) ühtsest lahendamisest. Rõhutatakse, et Eesti konkurentsivõime tõstmine peaks hõlmama kogu riigi potentsiaali ärakasutamist pikemaajalise ruumilise arenguvisiooni alusel, kus laiapõhjaline regionaalpoliitika saab olla oluline täiendus riiklikule majandus- ja struktuuripoliitikale. Selleks on Eestis oluline arendada terviklikku riigivalitsemist ning tervet ühiskonda hõlmavat kokkulepet selles osas, milline peaks Eesti piirkondlik areng välja nägema. Arvestamaks poliitikate ja rahaliste vahendite planeerimisel paremini regionaalsete vajadustega vajab kogu regionaalpoliitika ka OECD soovitusel tõhusat valdkondlikku (ennekõike ministeeriumidevahelist) ja vertikaalset (riik-maakond-omavalitsus) koostööd ja koordineerimist.

Uue regionaalarengu strateegiaga seabki Vabariigi Valitsus riigi regionaalarengu suunamise tervikliku raamistiku, selle põhialused, eesmärgid ja tegevusplaani aastateks 2014–2020. Strateegia oluline ülesanne on muu hulgas kavandada lähtekohad aastatel 2014–2020 ELi ühtekuuluvuspoliitika fondidest rahastatavate regionaalarengu meetmete kujundamiseks.

[1] OECD (2011). „Public Governance Reviews. Estonia. Towards a Single Government Approach. Assessment and Recommendations".

Käesoleva strateegia kaudu soovib Vabariigi Valitsus ühtlustada Eesti piirkondlikku arengut, kus iga piirkond panustaks oma eripärale ja tugevustele, panustades Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvu, ning kus inimestele oleksid kättesaadavad head töökohad, teenused, võimalused eneseteostuseks ja mitmekesiseid tegevusi võimaldav elukeskkond. Regionaalpoliitika peab seejuures olema ennekõike proaktiivne – arvestama kogu maailmas arenguga kaasnevate ruumilise ja ühiskondliku arengu protsessidega ning aitama eri piirkondadel nendega võimalikult oskuslikult kohanduda. Nende püüdluste realiseerimiseks on vajalik riigi regionaalpoliitika järjekindel ja laiaulatuslik rakendamine, mille olulise osana eraldab Vabariigi Valitsus jätkuvalt spetsiifilisi regionaalarengu toetuseid piirkondade arengu kiirendamiseks. Vabariigi Valitsus on seisukohal, et piirkondlik arendustegevus peab seejuures tuginema suures osas just kohaliku ja piirkondliku tasandi initsiatiivile ja algatustele. Selleks on Vabariigi Valitsus valmis olema aktiivne partner, toetades kohaliku ja regionaalse tasandi institutsioonide arendusalgatusi ja aidates tagada nende võimalikult suurt mõju piirkondlikule arengule.

Lisaks soovib Vabariigi Valitsus käesoleva strateegiaga juurutada põhimõtet, et piirkondliku arengu suunamisel ja elluviimisel lähtutaks senisest enam inimeste tegelike igapäevaelu tegevusruumidega ühtivate funktsionaalsete regioonide vajadustest ning tagatud oleks ministeeriumide, riigi eri haldustasandite ja kõigi muude osapoolte tõhus koostöö regionaalpoliitika eesmärkide elluviimisel ja regionaalarengu suunamisel. Selleks sõnastatakse regionaalarengu strateegias ka kesksed sihid ja läbivad põhimõtted, millest juhindutakse valdkonnapoliitikate kujundamisel, ning lepitakse kokku ministeeriumite ja muude osapoolte ülesannetes riigi regionaalpoliitika elluviimisel.

1. Strateegias kasutatud olulisemad terminid

Arendusregioon on suurem piirkond, mis hõlmab mitut tervikmaakonda, mis sarnanevad geograafiliste, majandustegevuste ajaloolise spetsialiseerumise ja peamiste arenguvajaduste iseärasuste poolest. Arendusregioonil ei ole halduskorralduslikku riikliku kohahaldusüksuse funktsiooni.

Eesmärk on täpsem sihiseade regionaalarengu suunamiseks, mis seostub visioonis kirjeldatud regionaalarengu soovitud tulevikuseisundi saavutamisega.

Funktsionaalne regioon on vastasmõjude kaudu omavahel seostatud kohtadest koosnev ja teatud geograafilisi, majanduslikke, kultuurilis-ajaloolisi või muid sarnasusi omav terviklik piirkond.

Linnapiirkond on valdavalt tiheasustusega ala, mis koosneb keskuslinnast või omavahel seotud linnadest ja nendega funktsionaalselt seotud eeslinna- ja valglinnapiirkondadest. **Suuremad linnapiirkonnad** on strateegia tähenduses omavalitsusüksustest moodustuvad linnalised piirkonnad, kus elab rohkem kui 50 000 elanikku.

Maapiirkond on maaliste paikkondade kogum väljaspool linnalisi keskusi ja nende linnalist tagamaad, samuti iseloomustab seda hõre või väga hõre asustus.

Meede on regionaalarengu eesmärkide saavutamiseks kavandatav tegevuste kogum. Meede koosneb tegevustest, mille elluviimisel saavutatakse meetme oodatav tulemus. Käesolevas strateegias ei mõelda meetme all üheselt ELi struktuurifondide kasutamise meedet.

Paikkond on asustussüsteemi esmane (alama astme) funktsionaalselt terviklik või ühtne osa, mille moodustab asustusüksus või nende grupp[2].

Piirkond on asustus- või haldusüksustest koosnev kohaliku või regionaalse ulatusega funktsionaalsel või sarnasuslikul alusel piiritletud territoorium, mille täpsem ulatus sõltub piiritlemise aluseks olevatest konkreetsetest tunnustest. Samastub terminiga „regioon", mida on kasutatud sagedamini suurema ja terviklikuma piirkonna kontekstis.

Piirkondade tark (nutikas) spetsialiseerumine on piirkondade spetsiifilistele ressurssidele ja arengueeldustele toetuvate majandustegevuse valdkondade teadmusmahukas väljaarendamine rahvusvaheliselt või üleriigiliselt konkurentsivõimelisel tasemel. Piirkondade targa spetsialiseerumise valdkonnad võivad olla ettevõtluse kasvustrateegias 2014–2020 määratud üleriigiliste kasvualade sisesed kitsamad regionaalsed spetsialiseerumisvaldkonnad või ka muud täiendavad valdkonnad lisaks riiklikele kasvualadele.

Piirkondlikud kompetentsikeskused on institutsionaalsed ühendused, mis põhinevad haridus-, teadus- ja arendusasutuste, ettevõtete ning avaliku sektori vahelisel uuenduslikul ja teadmusmahukal koostööl eesmärgiga pakkuda tuge piirkondliku ettevõtluse ja tööturu arengule nii kvalifitseeritud spetsialistide, uuringute ja koolituste kui ka füüsilise ja sotsiaalse keskkonna näol.

Piirkonnaspetsiifiline arengueeldus on kindel majanduslik tegevusvaldkond, looduslik, kultuurilis-ajalooline või inimkapitali teadmus-oskuslik pärand, milles mõnel konkreetsel piirkonnal on enamiku muude piirkondadega võrreldes suhteline konkurentsieelis või suurem arenguvõime.

---

[2] Näiteks: Kihnu saar kõigi oma küladega; Kaisma (Pärnumaa, Vändra vald) – Kaisma, Kergu, Metsaküla ja Metsaveere külad; Paadla (Saaremaa, Kärla vald) – Kõrkküla, Arandi, Kogula, Ulje, Paevere, Hirmuse, Käesla, Vermati. Sarnases tähenduses kasutatakse ka terminit „**kant**".

Regionaalarengu visioon on riigi regionaalarengu soovitud tulevikuseisundi kirjeldus aastaks 2030, kuid mis on kohane jätkuma ka pikemaajaliselt.

Tegevus on täpsem alategevus või alategevuste kompleks meetme elluviimiseks, olles ühtlasi väikseim jälgitav strateegilise planeerimise ühik strateegias.

Toimepiirkond[3] on keskus-tagamaa-süsteem, mis koosneb toimepiirkonna keskusest[4] ning sellega funktsionaalselt seotud tagamaal asuvatest paikkondadest ja kohalikest keskustest, mille elanike jaoks see toimepiirkonna keskus on peamine igapäevase ja perioodilise liikumise sihtkoht. Toimepiirkonna ulatuses peaksid olema kaetud valdava osa elanike ja ettevõtjate vajadused nii tööhõive kui teenuste järele. Toimepiirkonna keskuste tagamaa siseselt eristatakse strateegia kontekstis ka selle linnalist lähitagamaad ning keskusega nõrgemalt seotud kaugemat tagamaad või selle ääreala.

Tööjõuareaal on statistiliselt väljaselgitatud inimeste igapäevase, peamiselt tööalase liikumise alusel sisemiselt seotud funktsionaalne regioon. Tööjõuareaalid võivad olla erinevas suurusjärgus ning hierarhiliselt seotud.

Joonis 1. *Territoriaalsuse käsitlus regionaalarengu strateegias*

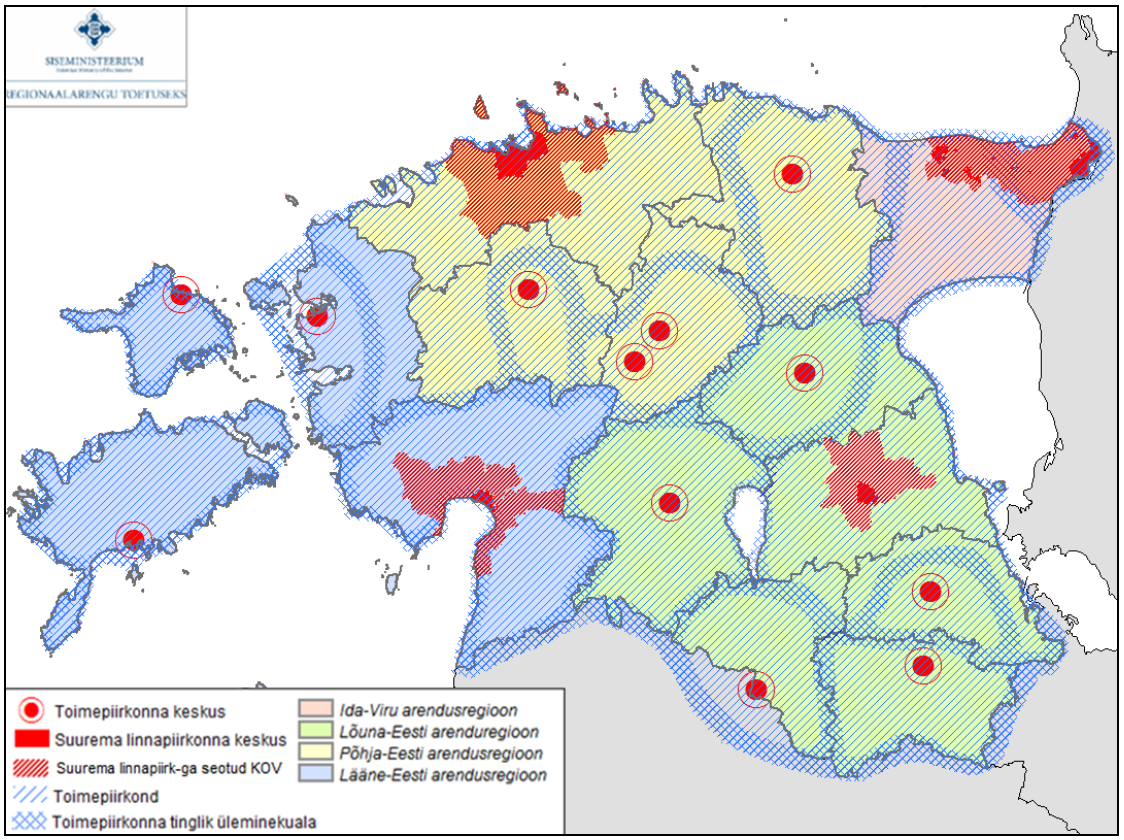

[3] Regionaalarengu strateegias on toimepiirkondi käsitatud maakonna suurusjärgus funktsionaalsete regioonidena, tuginedes üleriigilisele planeeringule Eesti 2030+ ja „Regionaalse pendelrände uuringu" (TÜ, 2010) tulemustele. Lisaks on toimepiirkonnasiseselt eristatavad muud toimepiirkonna keskuseid toetavad **väiksemad keskused oma tagamaaga** (nn tugi-toimepiirkonnad), millega arvestatakse edaspidi mh maakonnaplaneeringute ettevalmistamisel, omavalitsuste reformi elluviimisel ning regionaalarengu toetusmeetmete edasisel rakendamisel.

[4] Maakonnakeskus või muu samas suurusjärgus linnaline asustusüksus, mis on peamine igapäevase pendelrände sihtkoht üldjuhul vähemalt kolmele ümberkaudsele omavalitsusüksusele. Toimepiirkonna keskuse funktsioonid võivad jaguneda ka mitme keskuse vahel, nt Jõhvi ja Kohtla-Järve ning Paide ja Türi puhul.

2. Eesti regionaalarengu suundumused ja regionaalarengu suunamise lähteolukord

Riigi sisesed piirkondlikud erinevused on Eesti väiksuse kohta võrdlemisi suured

1. Arvestades riigi väiksust on Eesti-sisesed regionaalsed sotsiaal-majanduslikud arenguerinevused Euroopa ja muude arenenud majandusega riikide võrdluses[5] kokkuvõttes üsna suured. Lisaks on nende erinevuste taustal kohaliku tasandi investeerimissuutlikkus kogu valitsemissektoriga võrreldes olnud Eestis ka üks madalamaid ning see lõhe on viimastel aastatel teiste OECD riikidega võrreldes suurenenud[6]. Ka omavalitsuste kogutulud on viimastel aastatel kasvanud selgelt aeglasemalt kui riigi tulud[7]. Riiklikul regionaalpoliitikal on sellises olukorras täita seda kaalukam roll piirkondliku arengu edendamisel ja piirkondlike arenguerinevuste vähendamisel.

Joonis. 2. *SKT regionaalsed erinevused OECD (Gini indeks) ja EL liikmesriikides (%)*

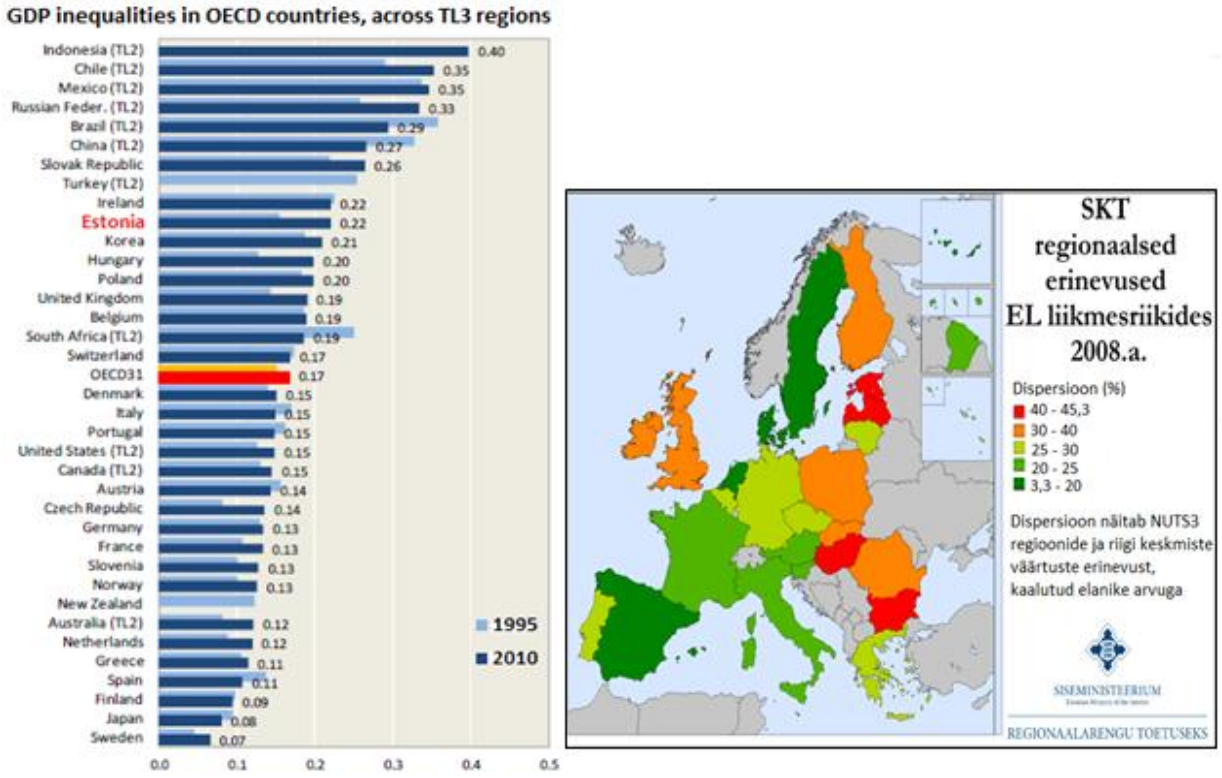

Allikas: OECD Regions at a Glance 2013; Eurostat

[5] OECD 2011. „Regions at a Glance 2011"; EPRC 2010. „The Objectives of Economic and Social Cohesion in the Economic Polices of Member States".

[6] OECD 2012. "Investing Together: Meeting the Co-ordination and Capacity Challenges Across Levels of Government" (GOV/TDPC(2012)18). Uuringuraporti põhjal oli Eestis omavalitsuste avalike investeeringute osatähtsus (kapitali kogumahutusena põhivarasse) kogu valitsemissektorist OECD riikide hulgas kõrgem vaid Kreekast. Võrreldes 2007.a on Eesti omavalitsuste avalike investeeringute osatähtsus kogu valitsemissektoris vähenenud koos Türgiga kõige enam – u.12% võrra, olles sellega ühtlasi kiiremaiks kahanemiseks koos Türgiga.

[7] Rahandusministeerium, http://www.fin.ee/doc.php?108331.

Rahvastik ja aktiivsem majandustegevus koondub jätkuvalt suurematesse linnapiirkondadesse (Lisa 2. p2-13)

2. Siserände on juba pikemat aega olulisim piirkondade sotsiaal-majandusliku arenguolukorra erinevusi põhjustav rahvastikuprotsess Eestis. Suuresti siserände tagajärjel kujuneb välja rahvaarvu muutuste üldine regionaalne muster, mida mõjutab eeskätt rahvastiku jätkuv koondumise suurematesse linnapiirkondadesse – eriti Tallinna, Tartu ja Pärnu linnapiirkonda, kus on parimad töö-, õpi- ja muud eneseteostusvõimalused. Vähesel määral võidab siserände suundumustest ka üksikute väiksemate maakonnakeskuste, nagu Kuressaare, Haapsalu, Ida-Virumaa ja Võru linnapiirkondade lähitagamaa rahvastik. Muude piirkondade rahvaarv kahaneb jätkuvalt, seejuures tervelt 12 maakonnas on aastatel 2000–2011 rahvastik vähenenud enam kui kümme protsenti. Kiiremini rahvaarvu kahanemine on siserände arvelt toimunud maakondade äärealadel ning maakonniti Hiiu-, Ida-Viru- ja Järvamaal ning Kagu-Eestis (15–19%). Rahvastiku koondumist suurematesse linnapiirkondadesse on hoogustanud Eesti demograafilise profiili iseärasused, kus 1980ndate lõpu ja 1990ndate alguse suur sünnipõlvkond on jõudnud praeguseks aktiivseimasse rändeikka. Vastav iseärasus võib tulevikus linnadesuunalist siserännet mõnevõrra pidurdada. Samuti näitavad kahe rahvaloenduse vahelised andmed üsna ilmekalt, et suuremate linnapiirkondade rahvastikus on üldjuhul suurem nooremaealiste ja naiste osatähtsus ning mujal seevastu vanemaealiste ja meeste osatähtsus[8].

3. Suuremate linnapiirkondade kasv ei ole Eestis olnud kompaktne ega polütsentriline, vaid on ennekõike toimunud valglinnastumise ja linnade lähitagamaa rahvastiku kasvu arvelt. Selline linnade hajus kasv on Eestis olnud intensiivsem kui enamikus arenenud riikides[9]. Valglinnastumisega on kaasnenud mitmed soovimatud tagajärjed suuremate linnapiirkondade elukeskkonnale, nagu intensiivne loodusmaastike hõivamine, transpordi ja sotsiaalse infrastruktuuri puudulikkus, liigsest autopõhisest pendelrändest tekkinud negatiivsed mõjud linnakeskkonnale jmt. Mitmed kitsaskohad suuremate linnade lähitagamaa arengus on seotud ülemäärase liikuvusvajaduse rahuldamisega, mida tingib osaliselt asjaolu, et sealsed asulad on enamasti planeeritud ja toimivad sisuliselt monofunktsionaalsete elurajoonidena. Lisaks liikuvuskorralduse ja parema elukeskkonna kujundamise väljakutsetele on valglinnastumise piirkondades kohapeal osutatavate avalike teenuste vähesus põhjustanud[10] kasvava nõudluse teenuste, eeskätt lapsehoiu-, üldharidus- ja ühistransporditeenuse järele. Kuna suuremate linnade lähiümbruses on nooremaealiste täiskasvanute ja laste vanusgrupid üldjuhul muu Eestiga võrreldes üleesindatud ja vanemaealised alaesindatud, tuleb avalike teenuste taristu arendamise ja edasise haldamise planeerimisel arvestada, et nõudlus erinevate avalike teenuste järele on nendes piirkondades pikemas perspektiivis suuresti muutuv.

[8] Tiit, E.M., Servinski, M., „Rahva ja eluruumide loendus 2011: ülevaade Eesti maakondade rahvastikust", Statistikaamet 2013.

[9] OECD 2011. „Redefining Urban: A new way to measure metropolitan areas in OECD countries".

[10] Vastavalt Geomedia 2011. a uuringule „Eesti kantide rahvastik ning sotsiaalse infrastruktuuri teenused" osutatakse eri piirkonnatüüpide võrdluses eri liiki avalikke teenuseid kõige vähem just linnade lähiümbruse kantides.

Joonis 3. *Rahvaarvu muutus 2000-2011 rahva- ja eluruumide loenduse alusel*

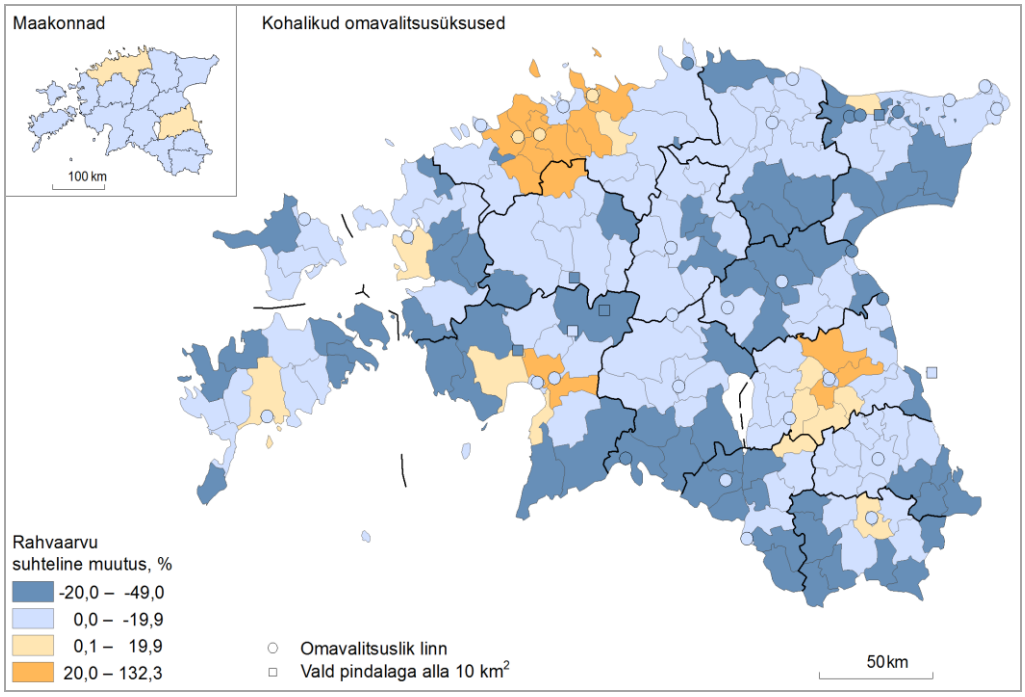

Allikas: Statistikaamet, rahva- ja eluruumide loendus 2011

4. Seniste arengusuundade põhjal jätkub ka järgnevatel aastatel rahvastiku koondumine suurematesse linnadesse ja nende lähivaldadesse. Ilma regionaalseid rahvastikutrende mõjutamata kasvab aastaks 2030 rahvastikuprognoosi kohaselt vaid Harjumaa (ligi 10%) ja mõnevõrra ka Tartumaa rahvastik (1%) ning jätkub langust kõigis ülejäänud maakondades – enim Jõgeva- ja Ida-Virumaal (ligemale 25% võrra)[11]. Riigipiiriülene välisränne on mõjutanud eri piirkondade elanikkonna muutuseid seni siserändest ühtlasemalt[12], kuid vaadates viimaste aastate kasvutrende, võib ka välisränne piirkondade kestliku arenguvõime erinevusi edaspidi enam mõjutada.

5. Samamoodi rahvastikuga koondub ka aktiivsem majandustegevus suurematesse linnapiirkondadesse, kus on ettevõtluse arenguks suurem inimeste, institutsioonide ja kompetentside kriitiline mass. SKP elaniku kohta ületas 2012. aasta seisuga riigi keskmise taseme vaid Tallinnas ja Harjumaal (vastavalt 160% ja 141%). Ka ettevõtete juurdekasvu tempo olnud kiirem niigi kõrgema ettevõtlusaktiivsusega piirkondades Tallinnas ja Harjumaal ning aeglasem juba varemgi vähesema ettevõtlusaktiivsusega maakondades (lisa 2 joon. 7). Majandustegevuse koondumine suurematesse linnapiirkondadesse hoogustab omakorda püsi- ja pendelrännet nendesse piirkondadesse veelgi. 2011. a rahvaloenduse põhjal töötab kõigi Harjumaa naabermaakondade elanikest juba 12–33% Tallinnas ja Harjumaal.

6. Samuti on ettevõtete juurdekasvu tempo olnud kiirem niigi kõrgema ettevõtlusaktiivsusega piirkondades Tallinnas ja Harjumaal ning aeglasem juba varemgi vähesema ettevõtlusaktiivsusega maakondades (lisa 2 joon. 7). Majandustegevuse koondumine suurematesse linnapiirkondadesse hoogustab omakorda püsi- ja pendelrännet nendesse piirkondadesse veelgi. 2011. a rahvaloenduse põhjal töötab kõigi Harjumaa naabermaakondade elanikest juba 12–33% Tallinnas ja Harjumaal.

[11] Geomedia, 2012. „Rahvastiku võimalikud arengutrendid 2012–2030".
[12] Statistikaameti andmetel on registreeritud välisränne mõjutanud 95% omavalitsuste rahvaarvu vähem kui kolme protsendi ulatuses.

7. Linnastumine on üleilmne arenguprotsess, mida pole suudetud ruumiliselt ühtlasema arengu püüdlustes kusagil efektiivselt mõjutada. Samas tuleb arvestada, et linnapiirkondades peitub peamine majanduskasvu ning riigi kui terviku konkurentsivõime potentsiaal. Ühiskonna peamine vaimne, kultuuriline ja majanduslik areng ning innovatsioonid on alati olnud seotud eeskätt linnadega. Nii loob linnade areng rikkust, mida on võimalik regionaalpoliitika kaudu muude piirkondade arenguks ümber jaotada. Seepärast tähtsustatakse linnade võtmerolli regionaalarengus Euroopas (sh ELi ühtekuuluvuspoliitika raamistikus) ja mujal maailmas üha enam ning paljudes riikides on linnade arengu suunamiseks kujundatud eraldi riiklik linnapoliitika. Siiski võimendab linnastumine linna- ja muude piirkondade vahelisi demograafilise perspektiivi ja ettevõtluseelduste erinevusi, eriti olukorras, kus negatiivne iive ei suuda väljarännet uute sündinute arvelt tasakaalustada. Võidavad suuremad linnapiirkonnad kasvava, eriti nooremaealise ja aktiivses tööeas oleva elanikkonna ning veelgi suureneva ettevõtete ja institutsioonide hulga tõttu. Muud piirkonnad seevastu kaotavad kahaneva elanikkonna, kiirema vananemise ja ebasoodsama rahvastiku vanuselise koosseisu tõttu.

8. Linnapiirkondade kasvu tingimustes saab edukas regionaalpoliitika olla muutustega kohanduv, mitte neid vastupidiseks pöörata püüdev. Peamiseks vajaduseks regionaalarengus on suuremate linnapiirkondade arengu toimimine viisil, et see kanduks üle ka teistele piirkondadele, mitte ei toimuks liialt muude piirkondade arvelt, tagades sel moel ka kogu Eesti suurema rahvusvahelise konkurentsivõime.

Muude toimepiirkondade ressursse ja arenguvõimalusi kasutatakse tagasihoidlikumalt (lisa 2 p-id 13–21)

9. Suuremate linnapiirkondade hoogsama arengu taustal sõltub regionaalse arengu tasakaalustatus suuresti sellest, mil määral suudavad muud piirkonnad panustada riigi terviklikku majanduskasvu ning osutada vastupanu Tallinna ja Tartu liigsele tõmbejõule. Paraku ei ole kõiki piirkonnaspetsiifilisi arengueelduseid ja ressursse muude toimepiirkondade arenguks suudetud seni piisavalt ära kasutada, sellele viitavad ka mitmete oluliste sotsiaal-majanduslike arengunäitajate piirkondadevahelised erinevused.

10. Nii majanduse koguprodukt, tootlikkus kui tööjõus osalemise määr on väljaspool Harju- ja Tartumaad olnud tagasihoidlik (joon. 4). Võrreldes 2005. aastaga on SKP regionaalsed erinevused elanike arvu suhtes Harju- ja Tartumaa ning ülejäänud piirkondade võrdluses siiski vähenenud, kõige kiiremini on vastav osatähtsus kasvanud Järva-, Ida-Viru-, Jõgeva- ja Viljandimaal (joon. 4). Vähemal määral on piirkondlikud erinevused riigi keskmise suhtes Tallinna ja Tartu ning muude piirkondade vahel tasandunud ka koguproduktis tervikuna. Paraku ilmneb, et ka Tartu majanduslik areng Kagu-Eesti arengumootorina pole olnud viimasel ajal kõige jõulisem (SKP elanike arvu suhtes langenud alla 90% riigi keskmisest). Siiski on rahvusvahelises võrdluses SKP piirkondlikud erinevused Eesti väiksust arvestades endiselt võrdlemisi suured . Mitmetes toimepiirkondades väljapool Harju- ja Tartumaad on majandustegevuse kõrgemat lisandväärtust piiranud ka kahaneva konkurentsivõimega tööjõumahukate sektorite suur osatähtsus ja aeglane siire teenusmajanduse suunas.

Joonis 4. *SKP elaniku kohta võrdluses riigi keskmisega ja muutus aastatel 2005–2012*

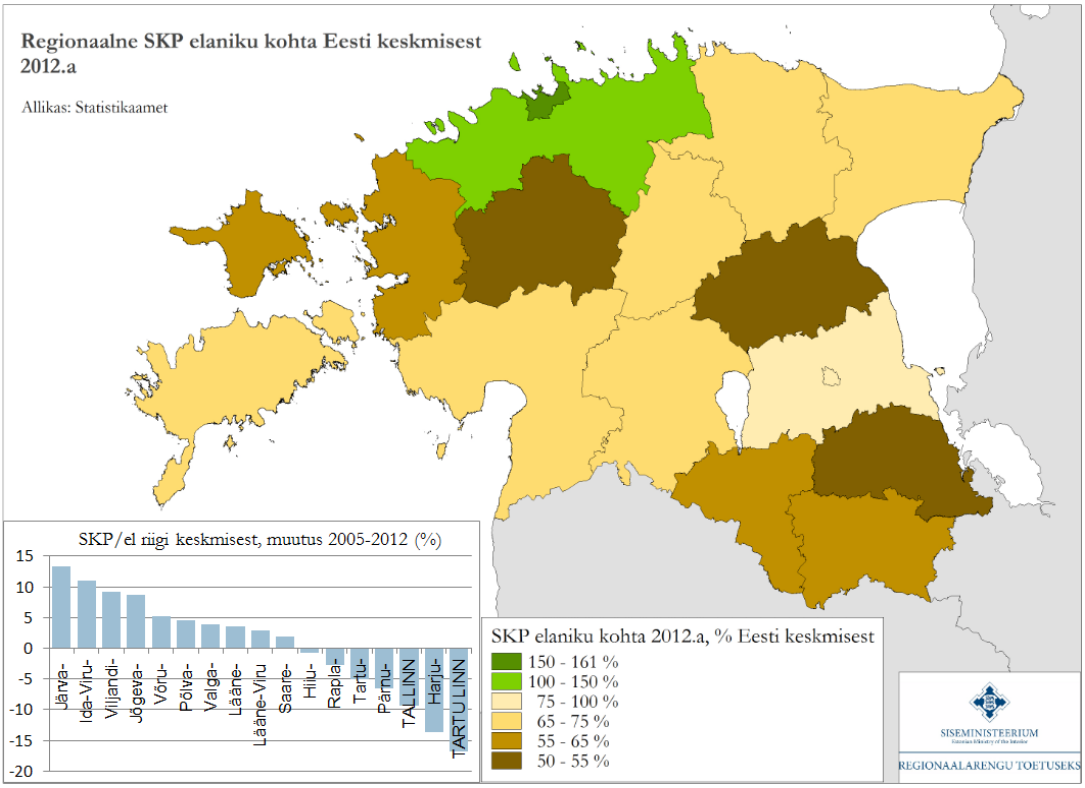

Allikas: Siseministeerium Statistikaameti andmete põhjal

11. Kõrgema töötuse ja väiksema tööjõus osalemise tõttu on väljapool pealinnaregiooni paiknevate toimepiirkondade elanike panus tagasihoidlikum nii oma regiooni kui kogu riigi majandusarengusse ja heaolusse. Tööturult kõrvalejäänute osatähtsus on jätkuvalt suurim Kagu-Eestis ja Ida-Virumaal, kus 2011. aastal oli tööga hõivatud vaid ligikaudu 50% tööealisest elanikkonnast, mis viitab sealsele majandusstruktuuri muutustega kaasnenud struktuursele tööpuudusele, kuid ka mitteametlikule töötamisele (sh piirikaubandusele). Ka uut tööjõudu siseneb tööturule piirkonniti erinevalt ning ebasoodsam on olukord jällegi enamasti väljaspool suuremaid linnapiirkondi. Tööturusurve indeksi järgi siseneb lähimal kümnendil uut tööjõudu tööturule sealt vanuse tõttu lahkujatega võrreldes kõige vähem Hiiu- ja Ida-Virumaal (kuus inimest kümne lahkuja kohta) ning väljapool keskuseid ja neid ümbritsevaid omavalitsusi. See suurendab olemasoleva tööjõu senisest efektiivsema kasutuselevõtu vajadust veelgi. Ühtlasi toovad need trendid kaasa inimeste madalama elatustaseme väljapool suuremaid linnapiirkondi. Seda ilmestab asjaolu, et maakonniti on läbi aastate olnud suhtelises vaesuses elavate inimeste osakaal selgelt väikseim Harjumaal, samal ajal kui Ida-Virumaal, Valgamaal ja Jõgevamaal elas 2011. a suhtelises vaesuses üle veerandi elanikkonnast.

12. Tööjõus osalemist ei ole aidanud piirkonniti ühtlustada kuigivõrd ka täiendus- ja ümberõppes osalemine, kuna see on olnud viimastel aastatel passiivsem just suurema töötuse tasemega maakondades. Ka tööjõu haridustase kui üks peamisi tööjõu konkurentsivõime näitajaid on püsivalt kõrgem suuremate linnapiirkondadega (Tallinn ja Tartu) toimepiirkondades ja madalam mujal ning need erinevused on viimastel aastatel pigem suurenenud (vt lisa 2 joon. 13). Viimastel aastatel on Töötukassa koostöös omavalitsustega siiski aktiivsemalt panustanud suurema tööpuudusega piirkondades inimeste kaasamisse täienduskoolitusse ja tööturuteenustesse.

Mitmete toimepiirkondade keskuste toime tagamaa arengu vedamisel on jäänud liialt tagasihoidlikuks (lisa 2 p-id 22–27)

13. Kõigi toimepiirkondade terviklik areng ühtlaselt üle Eesti on vajalik eeldus asustussüsteemi tasakaalustatud arenguks ja muude piirkondade tugevama sisemise arenguvõime kujunemiseks, et omandada sel moel piisavat vastukaalu suuremate linnapiirkondade tõmbejõule. Muude keskuste võime toimida oma piirkonnas tõmbekeskusena ja keskus-tagamaa hea sidustatus transpordiühenduste, ettevõtlusvõrgustike ja koostöö kaudu on selleks äärmiselt vajalikud eeldused. Sel viisil on piirkonna inimeste igapäevaelu vajadused võimalikult hästi tagatud oma toimepiirkonna piires, vähendades ka väljarändesurvet. Linnaliste keskuste ja nende maalise tagamaa vaheliste füüsiliste ja funktsionaalsete seoste tugevdamine on omandamas üha kasvavat tähtsust ka nii ELi ühtekuuluvuspoliitika kui paljude riiklike regionaalpoliitikate kontekstis[13].

14. Eesti inimeste igapäevane töö ja vaba-ajaga seotud mobiilsus on muutunud üha intensiivsemaks ja vahemaad pikemaks, mis on mõjutanud selgelt ka toimepiirkondade ja kogu asustussüsteemi arengut. Kuigi suures osas järgivad inimeste igapäevased tegevusruumid ajalooliselt väljakujunenud funktsionaalsete regioonide mustrit, on mitmete väiksemate keskuste funktsionaalne toime tõmbekeskusena oma tagamaa arengu vedamisel ajapikku nõrgenenud. Samal ajal kui Tallinna ja Tartu mõjuala on laienenud, on mitmed väiksemad toimepiirkonnad lakanud sisuliselt toimimast ning on haaratud Tallinna ja Tartu linnapiirkondade mõjualasse. Neid toimepiirkondi iseloomustab atraktiivsete töökohtade nappus, teenuste ja vaba aja tegevusvõimaluste piiratus väiksemates keskustes ning nõrgad keskuse ja tagamaa vahelised seosed. Samal ajal ei ole sealset tööjõudu ega inimressurssi suudetud oma toimepiirkonna siseselt piisavalt rakendada, mis on hoogustanud ka elanike püsivat väljarännet. Ka riikliku ja munitsipaalelamufondi nappus on praegu üks elukeskkonna kvaliteeti ja tööjõu liikumist piirav probleem mitmetes toimepiirkondade keskustes.

Joonis 5. *Töötamise ja teenuste tarbimisega seotud pendelränne ja tööjõuareaalid*[14] *Eestis*

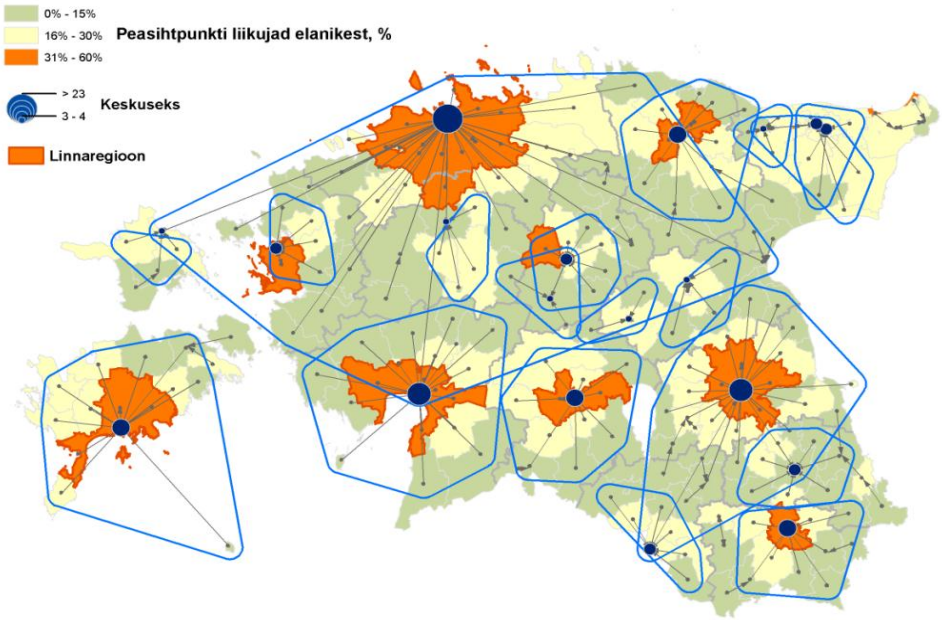

[13] Territorial Agenda of the EU 2020: Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions; OECD, 2010. „Regional Development Policies in OECD Countries".

[14] Allikas: TÜ 2010, „Regionaalne pendelrändeuuring". Siin on aluseks KOV üksustest moodustuvad territooriumid, kust käib tööjõuareaali keskusesse igapäevaselt tööl või teenuseid tarbimas märkimisväärne osa - vähemalt 15% (kollasega) ja vähemalt 30% (oranžiga) elanikkonnast. Jooned ühendavad iga omavalitsuse jaoks peamisi pendelrände sihtkohti. Samad tööjõuareaalid on aluseks toimepiirkondade määratlemisele käesolevas strateegias kui üleriigilises planeeringus Eesti 2030+.

Keskustest kaugemad ja hõreasustusega maapiirkonnad vajavad kestlikku kohandumist uute oludega (lisa 2 p-id 27–36)

15. Selgelt eristuvad praegu oma piirkondliku arengu väljakutsete poolest keskustest kaugemal paiknevad hõreasustusega ja perifeersema asendiga maalised piirkonnad, mis peavad paratamatult suutma võimalikult hästi kohanduda muutunud oludega. Eestis on 2010. a seisuga 48 maavalda umbes 50 000 elanikuga, mille rahvastik on kahanenud viimase 50 aasta jooksul vähemalt poole võrra või viimase kümnendi jooksul vähemalt ühe protsendi võrra aastas. Eesti inimvara raporti[15] põhjal on sellised vallad arvatud ääremaastumise tunnustega piirkondade hulka. Selliste piirkondade hõredam asustus seab piirkondlikule arengule keerukamad väljakutsed. Eesti rahvastikutihedus tervikuna on ELi riikidest suurem vaid ulatuslike tundraaladega Soomest ja Rootsist, olles samas ligi neli korda väiksem kui ELi keskmine.

Joonis 6. *Hõredalt asustatud alad Eestis (asustusüksuste tasandil)*

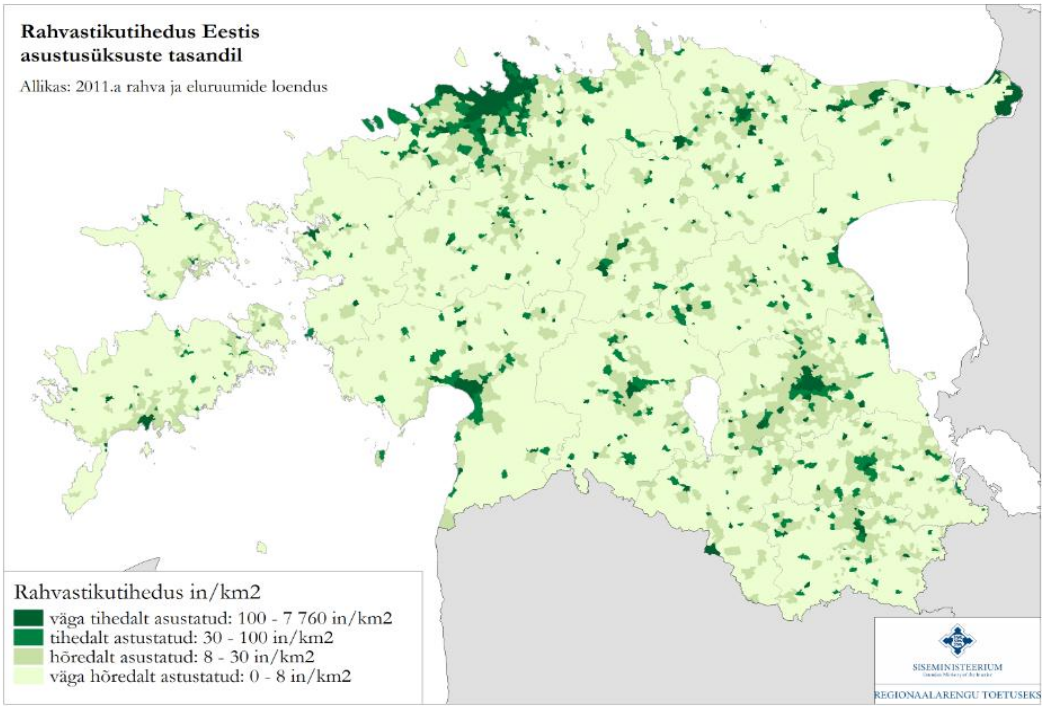

Allikas: Siseministeerium 2011.a rahva- ja eluruumide loenduse andmete põhjal

16. Suures osas on hõredalt asustatud maapiirkondade arenguväljakutsed seotud vajadusega ***kohanduda väheneva ja vananeva rahvastikuga***, mille põhjuseks on eeskätt linnadesuunaline siseränne, mis põhjustab omakorda nendes piirkondades mittetöötava elanikkonna ülalpidamisega seotud koormuse kasvu. Paraku muutub seetõttu hõreasustusega maapiirkondades keerukamaks ka teenuste tagamine endise kättesaadavuse ja kvaliteediga, halveneb püsiv arenguvõime ja ettevõtluseeldused ning väheneb kohalik tulubaas. Väljaspool toimepiirkondade keskuseid ja nende lähitagamaad tunnetatakse suuremat rahuolematust just teede ja ühistranspordi teenuste ja võrreldes muude piirkondadega enam ka perearstiteenuse kättesaadavuse ja kvaliteedi suhtes[16]. Tulumaksu laekumisest saadavad kohalikud tulud, mida on võimalik kasutada omavalitsuste ülesannete täitmiseks ja suunata kohalikku arendustegevusse, on selgelt väiksemad ääremaalisemates hõreda asustusega Lõuna- ja Kagu-Eesti ning idapiiriäärsetes piirkondades (vt lisa 2 joon. 16).

[15] Eesti inimvara raport (IVAR): võtmeprobleemid ja lahendused 2010. Eesti Koostöö Kogu.

[16] OÜ Saar Poll 2012. „Elanike rahuolu kohalike avalike teenustega".

17. Teine oluline trend, mis hõredalt asustatud maapiirkondade arengut ja igapäevast elukorraldust mõjutab, on ***inimeste igapäevase, peamiselt linna ja maa vahelise mobiilsuse oluline kasv***[17] ***ning tegevusruumide avardumine***. Kuigi osaliselt on kasvavat mobiilsust põhjustanud töövõimaluste vähenemine maapiirkondades, on see teisalt loonud sealsetele elanikele paremad võimalused linnade töö- ja teenuste tarbimise võimalustest osasaamiseks ilma elukohta vahetamata, mistõttu on märgatavalt suurenenud linnade ja linliku eluviisi tähtsus maarahvastiku igapäevaelus. EMTA andmed sotsiaalmaksu tasumise kohta 2010. aastal näitavad, et maa-asulate elanikest töötab linnades registreeritud tööandja juures u. 60%[18]. Praegused vähesed ühendusvõimalused ja suhteliselt suured aegruumilised vahemaad suuremate linnapiirkondade ja muude toimepiirkondade keskustega sageli siiski pärsivad sealsete töö- ja teenuste tarbimise võimalustest osasaamist kaugema tagamaa ja äärealade elanike jaoks[19]. Lisaks mõjutab hõreasustusega ja perifeersemate maapiirkondade arengutingimusi üha enam kasvav sesoonne mobiilsus, mille tõttu kasvab tuntavalt rahvastiku paiknemine maapiirkondades suvekuudel, nädalalõppudel ja pühadel[20]. Seega on teatavas ulatuses mobiilsuse soodustamisel koos selle säästvama korraldusega oluline piirkondlikku arengut soodustavat mõju.

18. Olulisel määral on hõreda asustusega ja keskustest kaugemal paiknevate maapiirkondade arengutingimusi kujundanud ka ***ettevõtluse ja hõivestruktuuri muutused***, millega maapiirkonnad on pidanud praeguseks juba suures osas kohanduma. Primaarsektori hõive ligemale viiekordne vähenemine viimase paarikümne aasta vältel on praeguse hõive taseme juures enam-vähem stabiliseerunud, kuid vabanenud tööjõule uute rakenduste leidmine muudel tegevusaladel kohapeal või lähimas keskuses on maapiirkondade arengus olnud võtmetähtsusega väljakutse juba pikemat aega ning on aktuaalne siiani. Primaarsektori tööhõive vähenemisega kaasnenud tööpuudust on osaliselt leevendanud ka ettevõtluse mitmekesistumine, kuid selle kõrval on üks kitsaskoht jätkuvalt maapiirkondade ettevõtete vähene kasumlikkus ja tootlikkus.

Piirkondlikus arendustegevuses on kasutamata potentsiaali (lisa 2 p-id 58–64)

19. Küllaltki suured sisemaised regionaalsed arenguerinevused on väljakutseks kohaliku ja regionaalse tasandi arendustegevusele. Maavalitsused, omavalitsused, muud piirkondlikud organisatsioonid ja kodanikuühendused on piirkondade arendamisel tegutsenud üldjoontes suure pühendumuse ja missioonitundega. Siiski on mitmeid kitsaskohti ja kasutamata potentsiaali, mis on pärssinud kohaliku ja piirkondliku arendustegevuse tulemuslikkust ühtlasema regionaalse arengu tagamisel.

- ✓ Suured erinevused omavalitsusüksuste suuruses ning haldus- ja investeerimissuutlikkuses, mis on loonud eri piirkondade lõikes ebaühtlase arendusvõimekuse. Ka seadusest tulenevate kohustuste ebaselgus, vajalike vahendite nappus ja maksusüsteemist tuleneva motivatsiooni puudumine ettevõtluse arendamisega tegelemiseks on pärssinud eriti väiksemate omavalitsuste arendusvõimekust ettevõtluse ja tööturu valdkonnas.
- ✓ Kohati on kitsaskohaks kohalike arenguprioriteetide lühiajalisus ja liigne tavapärasus, mis on takistanud piirkondade arengupotentsiaali maksimaalset ärakasutamist.
- ✓ Kohalike omavalitsuse vähene koostöö omavahel, erasektori ja vabakondadega piirkondlikus arendustegevuses ja avalike teenuste osutamisel on pärssinud piirkondlikku arengut olukorras,

[17] Võrreldes TÜ 1981. a ja 2010. a uuringute tulemusi on enam-vähem iga päev töötamise tõttu üle omavalitsuse piiride liikuvate pendelrändajate hulk kasvanud u 115 000-lt 380 000-ni (Tartu Ülikool 2010, „Regionaalne pendelrände uuring").

[18] Maapiirkonna ettevõtjate olukord, arengutrendid ning toetusvajadus, Eesti Maaülikool 2012.

[19] OECD („Regional Outlook 2011") analüüsi põhjal on OECD riikide hulgas suuremast linnalisest keskusest (vähemalt 50 000 elanikku) rohkem kui 1,5 tunni kaugusel elava elanikkonna osatähtsus Eestist suurem vaid Kreekas ja Rootsis.

[20] Juunis viibib võrreldes jaanuariga maavaldades kokku u 30% rohkem elanikke; nädalavahetustel viibib muus omavalituses keskmiselt 16% elanikest võrreldes argipäevaga (TÜ 2010, „Regionaalne pendelrände uuring").

kus inimeste igapäevased tegevusruumid ei piirdu kaugeltki ühe omavalitsusüksuse territooriumiga ning väiksemad omavalitused üksi ei suuda viia ellu piisava mastaabi ja tervikmõjuga arendustegevusi. Vähest omavalitsuste koostööd on osaliselt soosinud ka maakondlike arengukavade nõrk staatus riiklike investeeringute ja eraldiste suunamisel.

- ✓ Arendustegevust regionaalsel tasandil on takistanud maavalitsuste, omavalitsusliitude ja regionaalsete katusorganisatsioonide endi piiratud võimalused piirkonna arengu elluviimisel ja toetamisel, see tuleneb suures osas regionaalse tasandi arengukavade nõrgast staatusest riiklike poliitikate elluviimisel.
- ✓ Regionaalne ja riikliku tasandi strateegilise arengu kavandamine (sh riigieelarve planeerimine) ning poliitika ja toetusmeetmed pole sageli olnud piisavas omavahelises kooskõlas. See viitab osaliselt puudustele mitmetasandilise vertikaalse valitsemise praktika juurutamisel.
- ✓ Rahvusvahelise koostöö tasandil on Eesti kohalike ja piirkondlike organisatsioonide osalemine üle-euroopalistes koostöövõrgustikes olnud tihti vähese strateegilise suunitlusega ning koostööst saadav teadmus ei ole enamasti riigisiseselt muudele osapooltele ja sidusgruppidele edasi kandunud.

Regionaalpoliitika on aidanud piirkondlikke arenguerisusi ohjata, samas tingivad arengud riigis muutuseid regionaalpoliitika elluviimise korraldamisel. (lisa 2 p-id 44–57)

20. Eesti regionaalpoliitikat tuleb viia ellu olukorras, kus sisemaised regionaalsed arenguerinevused on tervikuna väikese riigi kohta suured ja muude piirkondade arengutingimused sõltuvad paljuski pealinnapiirkonna tõmbejõust. Targa ja piisavate ressurssidega kaetud regionaalpoliitika abil on võimalik piirkondadevahelisi sotsiaal-majanduslikke arenguerinevusi suures osas ohjata ja vähendada. Seni on Eesti koos enamiku Ida-Euroopa riikidega kuulunud kategooriasse, kus vaatamata suurtele sisemistele piirkondlikele arenguerinevustele on regionaalarengu prioriteetsus riigi üldise majanduskasvu finantseerimise kõrval olnud nõrk, sh ELi ühtekuuluvuspoliitika vahendite kasutamisel[21]. Siirderiikide ja kiire majanduskasvu staadiumis olevate riikide puhul on selline prioriteetide kujunemine, kus avalike investeeringutega panustatakse rohkem riigi konkurentsivõime kasvatamisele ning vähem regionaalse arengu tasakaalustamisele ja eri piirkondade konkurentsivõime edendamisele, olnud paraku üsna iseloomulik.

21. Senikehtinud regionaalarengu strateegia 2005–2015 üldiste eesmärkide elluviimiseks on rakendatud erinevaid regionaalarengu programme ja meetmeid ning muid riiklikke regionaalpoliitilisi instrumente. Senise regionaalarengu strateegia rakendusplaaniga kavandatud tegevuste elluviimine on kulgenud põhiosas ootuspäraselt. Regionaalarengu suunamist reguleeriva raamseaduse väljatöötamise ja sellega seonduvalt riigi regionaalpoliitika nõukogu struktuuri ja tööpõhimõtete reorganiseerimist on takistanud poliitilise konsensuse puudumine selle vajalikkuse osas. Piirkondlikku arengut toetavaid investeeringuid ja tegevusi on rahastatud ka muude ministeeriumite korraldatavatest meetmetest[22]. Omavalitsuste tasandusfondi kaudu jagatakse piirkondlike arenguerisuste tasandamiseks territoriaalselt ümber suur osa maksutuludest hoidmaks muu hulgas üleval avalike teenuste taristut kõikjal Eestis, toetatakse piirkondliku arendustegevuse ja ettevõtluse tugistruktuure, doteeritakse regionaalset ühistransporti, tagatakse omavalitustele eri teenuste osutamiseks sihtotstarbelise eraldisi (nt haridusvaldkonnas) jmt. Nende tegevustega on aidatud kaasa piirkondade arenguvajaduste lahendamisele ja arengueelduste ärakasutamisele ning suudetud teatud osas leevendada eri piirkondade sotsiaal-majanduslikku mahajäämust. Nii on

[21] EPRC and Euroreg 2010. „The Objectives of Economic and Social Cohesion in the Economic Policies of Member States"; Bachtler John „National Interpretations of Cohesion: Implication for Cohesion Policy", ettekanne konverentsil Cohesion Policy and Catching-up Regions, Lublin, 17.–18. novembril 2011.

[22] Eelkõige põllumajanduse ja maaelu arengu, kalanduspiirkondade säästva arengu ja sihtpiirkondade kultuuriprogrammide kaudu.

senine regionaalpoliitika aidanud püsida peamistes regionaalse arengu suundumustes ootuspäraste arengute teel, kui jälgida senise regionaalarengu strateegia eesmärkide seireindikaatorite[23] muutuseid (vt lisa 2 tabelit 1). Iga konkreetse regiooni erivajadustega tegelemiseks on kindlasti vaja kompleksset ja ministeeriumideülest meetmete ja ressursside kogumit.

22. Regionaalarengu toetusmeetmete regionaalne jaotus on üldjoontes soodustanud regionaalset arengut tasakaalustavat mõju, toetades kohaliku infrastruktuuri jm arendustegevusi eeskätt vähemarenenud piirkondades (joon. 7). Ka omavalitsuste ja mittetulundussektori aktiivsus ning arendusprojektide ettevalmistus- ja juhtimisoskus on seniste regionaalarengu toetusmeetmete rakendamise kogemuste kaudu edenenud.

Joonis 7. *Regionaalarengu projektide senine rahastamine*

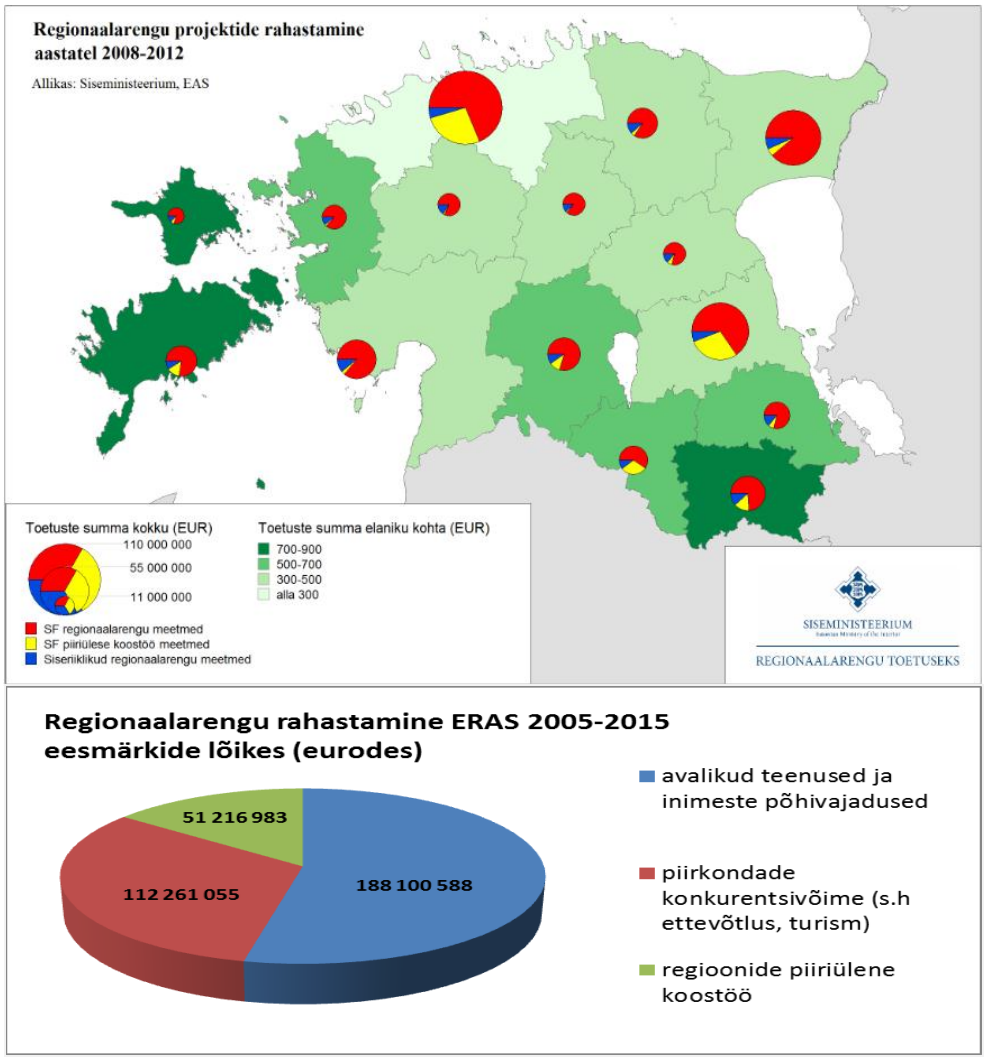

Allikas: Sisemnisteerium, EAS

23. **Riigi regionaalarengu suunamise horisontaalne ja vertikaalne koordinatsioon** ei ole mitmete muude arenenud riikide kõrval olnud siiani süsteemne ega kompleksne. OECD riikide võrdluses on regionaalarengu horisontaalse juhtimise instrumentidest levinumad spetsiaalsed ministeeriumiteülesed koordineerivad komisjonid, eraldi ministeeriumid regionaalarengu valdkonnas ja horisontaalsed riiklikud regionaalarengu strateegiadokumendid[24]. Samuti on küllalt levinud keskvalitsuse poliitikate territoriaalse mõju järjepidev hindamine eesmärgiga hoiduda

[23] Seireindikaatorite seadmisel on lähtutud eeldusest ohjata ja pidurdada piirkondade arenguerinevuste suurenemist.
[24] OECD, 2010. „Regional Development Policies in OECD Countries".

negatiivsetest mõjudest regionaalarengule ning eraldiseisvad eelarvepaketid regionaalarengu juhtimiseks. Eestis on regionaalarengu horisontaalne juhtimine toiminud seni valdavalt **keskse regionaalarengu strateegiadokumendi** ja **regionaalministri kaudu**, kelle vastav roll pole küll kõige süsteemsemalt reguleeritud. Ka **valdkonnapoliitikate horisontaalse mõju hindamist ja arvestamist** on püütud kesksel tõhustada[25], kuid praktikas pole see seni juurdunud.

24. Regionaalarengu suunamise koordineerimiseks eri territoriaalsete valitsemistasandite vahel on OECD riikides enam levinud keskvalitsuse ja regioonide vahelised arengulepped koos pooltele siduvate eelarveliste kohustustega, regionaalse tasandi arengukavad sisendina keskvalitsuse tasandi poliitika kujundamisel, eri valitsemistasandeid ühendavad regionaalarengu ja -programmide juhtkomiteed ning regionaalset arengut suunavad toetus- jm finantsinstrumendid piirkondlikule arendustegevusele.[26] Eestis on mitmetasandiline koostöö regionaalarengu suunamisel toimunud näiteks regionaalarengu toetusmeetmete kavandamisel ning keskvalitsuse ja regionaalse/kohaliku tasandi vaheliste arengunõukogude[27] tegevusena. Regionaalse ja riikliku tasandi arengukavade seotus (sh rahastamiseelarve kujundamisel) on seni olnud pigem juhuslik kui süsteemne.

25. Senise regionaalpoliitika elluviimise kogemuste pinnalt võib tuua välja erinevaid asjaolusid, mis on piiranud regionaalpoliitika suurema tervikmõju saavutamist ning millele tuleks edaspidi rohkem tähelepanu pöörata.

- ✓ Võrreldes paljude teiste arenenud riikidega on Eestis regionaalarengu riiklik rahastamine ja regionaalne fokusseeritus olnud pigem tagasihoidlik[28].
- ✓ Vaatamata suhteliselt suurtele piirkondlikele arenguerinevustele on piirkondlikku ettevõtlust ja töökohtade loomist turgutavate ettevõtluspoliitika ja regionaalarengu toetuste maht olnud Eestis võrdlemisi madal. Lisaks on eriti ettevõtluspoliitika toetused koondunud liialt suurematesse linnadesse.
- ✓ Regionaalpoliitilisi toetusi on suunatud vastavalt senise regionaalarengu strateegia eesmärkidele, kuid rohkem lihtsamatele arendustegevustele ja piirkondade arengu esmavajaduste rahuldamisele, mille osas on seni olnud suurem vajak. Komplekssemaid ja eri tegevusi omavahel sidustavaid suuremat tervikmõju tagavaid arendustegevusi on ellu viidud pigem vähe. Eeskätt struktuurivahenditest kaasrahastatavate regionaalarengu meetmete puhul on pööratud vähem tähelepanu ka kohaliku arendusvõimekuse toetamisele.
- ✓ Maakondlike arengustrateegiate eesmärkide ja vajadustega arvestamine riigieelarve ja valdkondlike arengukavade planeerimisel on puudulik, kuna riikliku, maakondliku ja kohaliku arengu planeerimise seosed ei ole piisavalt reguleeritud.
- ✓ Regionaalpoliitika eesmärkidega ning piirkondade spetsiifiliste arenguvajaduste ja -eeldustega arvestamine on mitmete riigi poliitikate kavandamisel ja elluviimisel olnud liialt vähene. Senised valdkondlikud poliitikainstrumendid (nt riikliku teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluspoliitika meetmed) on sageli ühetaolised ilma piirkondlike eristusteta ning lähtunud liialt valdkonnakeskse test huvidest. Regionaalpoliitika tõhususe huvides on vajalik valdkonnapoliitikate suurem „kohtade ja regioonide kesksus“, nende kaasatus regionaalpoliitika üldiste eesmärkide elluviimisse ning eri poliitikate territoriaalsete mõjude parem koordineerimine.

---

[25] VV tasandil kinnitatud mõjude hindamise korra ja metoodika ning valdkonna arengukavade horisontaalsete teemade juhendi ettevalmistamise kaudu.

[26] OECD, 2010. „Regional Development Policies in OECD Countries“.

[27] Ühised arengunõukojad maavalitsuste ja linnadega.

[28] EPRC and Euroreg 2010. „The Objectives of Economic and Social Cohesion in the Economic Policies of Member States“; Bachtler John „National Interpretations of Cohesion: Implication for Cohesion Policy“, ettekanne konverentsil Cohesion Policy and Catching-up Regions, Lublin, 17.–18. novembril 2011.

Arenguvajadused erinevad piirkonniti

26. Arvestades seniseid regionaalarengu suundumusi ja piirkondlikke iseärasusi, on eri tüüpi piirkondade arenguvajadused ja -eeldused erinevad. Regionaalpoliitika tulemuslikumaks elluviimiseks peavad nii riik kui piirkonnad ise suutma oma tegevusi nendele eripärastele vajadustele võimalikult hästi kohandada.

27. **Eesti suuremate linnapiirkondade** arengu väljakutseks on suuresti sealse majandusliku, sotsiaalse ja elukeskkonna säästev arendamine. Samuti peavad suuremad linnapiirkonnad tõstma oma rahvusvahelist konkurentsivõimet kvalitatiivse kasvu eelduste paremaks realiseerimiseks. Selleks on oluline spetsialiseerumine teadmusmahukatele ja innovatsioonile orienteeritud kasvuvaldkondadele, see võimaldab kasvatada oma rahvusvahelist tähtsust ja tippvõimekust. Ka elukeskkonna atraktiivsus on saanud üha olulisemaks argumendiks inimeste ja kapitali liikumisel rahvusvahelisel tasandil. See eeldab nii välismaise oskustööjõu ja investorite kui külastajate ja püsielanike jaoks atraktiivset, mitmekülgseid tegevusvõimalusi ja eneseteostust toetavat elukeskkonda ja linnaruumi. Kuna suuremad linnapiirkonnad on suurima energiatarbimise ja CO^2 tekke allikad, on vajalik kompaktse ja säästva linna-arengu edendamine koos suuremale energiasäästule orienteeritud tegevuste ning kogu linnapiirkonda hõlmava säästva liikuvuskeskkonna arendamisega. Valglinnastumine tingib ka vajaduse pühenduda kasvava, kuid pikemas perspektiivis varieeruva teenuste nõudluse rahuldamisele suuremate linnapiirkondade lähitagamaal. Seejuures Ida-Virumaa suuremate linnapiirkondade arenguvajadused on mõnevõrra spetsiifilisemad, seostudes suures osas ka Eesti mastaabis suurema konkurentsivõime tagamise, ettevõtluse ja tööhõive jõulisema edendamise ning mahajäänud alade sotsiaalse, majandusliku ja füüsilise taaselavdamisega.

28. **Muude toimepiirkondade ja nende keskuste** arengu väljakutseks on piirkondlike ressursside, tööjõu jm eelduste efektiivsem kasutuselevõtt, et suurendada nende piirkondade osa kogu riigi majanduskasvus ja kindlustada püsiv arenguvõime. Nende piirkondade puhul on eriti oluline keskenduda ettevõtluskeskkonna arendamisele, et tagada atraktiivsemad, suuremat lisandväärtust loovad ja piirkondlikku tööhõivet suurendavad töövõimalused. Siin on võtmetähtsusega just toimepiirkondade keskuste tugevdamine nii ettevõtluskeskkonnana kui teenuste tagajana kogu toimepiirkonnas, et vähendada töökohtade ja elanike liigset koondumist suurematesse linnapiirkondadesse. Oluline vajadus on toimepiirkonna keskuste ja tagamaa vahelise sidustatuse tugevdamine – ennekõike transpordiühenduste arendamise ja piirkonnasisese koostöö kaudu piirkondlikus arendustegevuses ja avalike teenuste osutamisel. Vaja on soodustada ka kõigi toimepiirkondade oskuslikku spetsialiseerumist piirkonnale sobivatele perspektiivsetele ettevõtlusharudele, sidudes neid ühtlasi teadus- ja arendustegevuse ning tööjõukoolitusega.

29. **Keskustest kaugemal paiknevate ja toimepiirkondade hõreasustusega äärealade** väljakutseks on kestlik kohandumine muutunud oludega, see puudutab esmajoones töökohtade ja teenuste piiratud kättesaadavust kohapeal. See eeldab ühelt poolt paremate ühendusvõimaluste tagamist toimepiirkonna keskustega ning samuti paremaid ettevõtluse ja kaugtöö võimalusi kohapeal. Tähtsustub kohalike ressursside oskuslik kasutuselevõtt paikkondlikus tootmis- ja teenindusettevõtluses ning võimaluste leidmine traditsiooniliste tootmisharude lisandväärtuse kasvatamiseks. Teisalt on vaja keskenduda igapäevaelu teenuste piisava kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamisele hõreasustuse tingimustes, kasutades võimalusel uudseid ja nutikaid lahendusi, sh transpordi ja teenuste infrastruktuuri säästlikumat, uuenduslikumat ja polüfunktsionaalsemat korraldust. Kaugemate maapiirkondade elujõulisuse säilitamisel tähtsustub ka kogukonna ja kohapealse koostöö roll – eeskätt kohaliku omaalgatuse, kogukonnateenuste ja kogukonna kaasatuse näol piirkondlikku arendustegevusse. Kohandudes muutunud oludega, on vaja ühtlasi pühenduda realistlikele võimalustele rahvastiku vähenemise ja vananemise aeglustamiseks maapiirkondades.

3. Regionaalarengu strateegia visioon 2030+ ja üldeesmärk

Oma eripäradele tuginedes panustab iga piirkond Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest.

Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond.

30. Visioon eeldab liikumist soovitud arenguseisundi suunas, kus on **loodud eeldused kõigi toimepiirkondade kestlikuks arenguks ning elamisväärseks ja turvaliseks eluks.** Eesti areng tervikuna on eri piirkondade spetsiifiliste arengueelduste oskusliku ärakasutamise kaudu **regionaalselt rohkem tasakaalustumas**. Väljaränne toimepiirkondade keskustest ja hõredalt asustatud maapiirkondadest on vähenenud ning vastupidise suunaga (tagasi)ränne on seda enam tasakaalustamas. Eesti elanikel on elukohast sõltumata elamisväärne elukeskkond, ligipääs sobivatele töökohtadele, teenustele ja vaba aja tegevustele. Üksikute võimaluste või arengueelduste puudumist mõnes piirkonnas on tasakaalustatud muude eeliste väljaarendamisega. Piirkonnad, nende elanikud, institutsioonid ja ettevõtted on riigisiseselt ja rahvusvaheliselt enam **võrgustunud.** Eesti majandusarengut on soodustanud piiriüleste tööjõuareaalide väljakujunemine ja aktiivne piiriülene koostöö. Ettevõtted ja kodanikuühendused on võimekad partnerid avalikule sektorile piirkondliku arengu suunamisel.

31. **Pealinnaregiooni ja teiste Eesti suuremate linnapiirkondade** majandustegevus on rahvusvahelisem, teadmusmahukam ja innovatsioonile orienteeritud, linnakeskkond on atraktiivne ja turvaline nii elanikele, külastajatele, investoritele kui välismaisele oskustööjõule. Pealinnapiirkond on Läänemere piirkonna ühe tõmbekeskusena võrdväärne osaline Kesk-Läänemere arenguvööndi (Stockholm-Tallinn/Helsingi-Peterburi) rahvusvahelise konkurentsivõime kujundamisel ning ülejäänud Eestiga hästi sidustatud. Pealinnaregiooni areng tervikuna toimub ennekõike rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu, mitte muude Eesti piirkondade arenguvõimaluste vähenemise arvelt. Muud suuremad linnapiirkonnad on keskendunud mõne kindla rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise valdkonna eelisarendamisele. Kontrollimatu valglinnastumise asemel tagab inimeste hea igapäevaelu kvaliteedi mitmekeskuseline ja kompaktne linnaareng, hea sidustatus tagamaaga ja aktiivne kogukondlik[29] tegevus.

32. **Pealinnaregiooni tõmbejõudu tasakaalustavad senisest enam muud toimepiirkonnad** oma keskuste ja tagamaa sidustatud arenguga. Toimepiirkonnad on säilitanud oma loodusliku, kultuurilis-ajaloolise või muu piirkondliku eripära, võttes selle oskuslikult ja nähtavamalt kasutusse arendustegevuses, ettevõtluses ja loomemajanduses. Spetsialiseerumine kindlatele piirkonnaomastele kasvuvaldkondadele on suurendanud toimepiirkondade majandustegevuse lisandväärtust ja tööhõivet ning edendanud regioonispetsiifilist oskusteavet. **Toimepiirkonna keskused** omavad keskset rolli toimepiirkonnaüleste teenuste osutajana ja töökohtade tagajana. Ka väiksemad keskused suudavad tagada inimestele mitmeid põhivajadustega seotud teenuseid elukoha lähedal. **Toimepiirkondade sisemine areng on ühtne ja koostoimiv**. See avaldub heades toimepiirkonnasisestes ühendustes, mis tagavad parema ligipääsetavuse toimepiirkonna eri osades pakutavatele võimalustele (sh keskustes asuvatele töökohtadele ja teenustele). Toimepiirkonnas paiknevad omavalitsused, kodanikuühendused, ettevõtted ja riigiasutused teevad

[29] **Kogukondade ja kogukondliku tegevusena** on strateegias mõistetud mõne kindla piirkonna või paikkonna inimesi organiseerunud (vabakonnana) või organiseerumata kujul ning nende initsieeritud ja elluviidavaid tegevusi, mis on seotud piirkonna arendamise või kogukonna enda poolt kohalike teenuste osutamisega.

aktiivset koostööd. Kokkuvõttes on kõik toimepiirkonnad Eestis leidnud sobiva viisi oma piirkonna väärindamiseks elu- ja tööpaigana, on majanduslikult jätkusuutlikud ning panustavad vastavalt oma võimalustele parimal moel riigi terviklikku majanduskasvu ja konkurentsivõimesse.

33. **Toimepiirkonna keskuste kaugem tagamaa ja hõreasustusega maapiirkonnad** on meeldiva ja turvalise elukeskkonnaga paigad, olles hästi kohandunud väheneva ja vananeva rahvastiku, majandusstruktuuri muutuste ja üleilmastumise tingimustega. Ühelt poolt kompenseerib nendes piirkondades teenustest ja töökohtadest kaugemal elamise puuduseid paranenud e-ligipääsetavus teenustele ja tööturule (sh kaugtöö levik), elanike igapäevaelu tugevam seotus toimepiirkondade keskustega piisavate ühendusvõimaluste abil ning teenuste senisest paindlikum korraldus. Samal ajal on tagatud piisav hulk sobivaid töökohti ka paikkondades kohapeal. Kasvanud on elujõuliste ja kestlike maakogukondade hulk, kes osalevad aktiivselt piirkondlikus arendustegevuses, teenuste osutamises, väikeettevõtluses ja kogukonnaalgatuslikes tegevustes. Omanäolise kultuurilis-ajaloolise pärandi ja identiteediga ning kõrge loodusliku mitmekesisusega piirkonnad kasutavad oma traditsioonilist pärandit oskuslikult ja säästvalt kohalikus majandustegevuses ning panustavad sellega territoriaalse mitmekesisuse säilitamisse globaliseeruvas maailmas. Ka asustus piirialadel ja väikesaartel on piisav sealse väärtusliku kultuuri- ja looduspärandi säilitamiseks ning piisavalt on tagatud elutähtsad teenused.

Vastavalt visioonile on strateegia üldeesmärgiks **„Toimepiirkondade arengueelduste parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus“**.

Üldeesmärgi saavutatust jälgitakse järgmise seiremõõdikuga:
Kõigi maakondade SKP kasv (mõõdetuna jooksevhindades, allikas: Statistikaamet).

4. Läbivad põhimõtted riigi regionaalarengu suunamisel

34. Aitamaks liikuda riigi regionaalarengus soovitud suunas peab kogu avalik sektor lähtuma oma tegevustes järgnevatest läbivatest põhimõtetest.

35. LÄHIMUSE PÕHIMÕTE REGIONAALSES JA KOHALIKUS ARENGUS
Riigivalitsemisel ja regionaalpoliitika elluviimisel lähtutakse enam *lähimuse põhimõttest*. Kohalikku tasandit puudutavad arendusotsused tehakse üldjuhul võimalikult madalal otstarbekal haldustasandil ja seega lähemal kodanikule. Ühtlasi tähtsustatakse rohkem kodanikkonna võimalikult vaba initsiatiivi. Ükski tegevus kõrgemal haldustasandil ei tohi põhjendamatult pärssida kohaliku tasandi algatust. Lähimuse põhimõttest lähtudes toetab riigi regionaalpoliitika *kohapealset arendusinitsiatiivi piirkondliku arengu edendamisel*, eeldades, et kohalikul tasandil tunnetatakse parimal moel oma arengu vajadusi, võimalusi ja ressursse.

36. HALDUSPIIRIDE ÜLESTE FUNKTSIONAALSETE REGIOONIDE PÕHISUS
Oluline on vähendada piiride takistavat mõju piirkondlikule arengule. Olemasolevad haldusüksuste piirid ei tohi olla takistuseks piirkondlikus arendustegevuses ega teenuste osutamisel. Piirkondliku arengu kavandamisel, elluviimisel ja toetamisel tuleb arvestada *toimepiirkondade tervikvajadustega***.** Selle ühe tagatisena on vajalik toimepiirkondadesisese tõhusa arenduskoostöö toimimine.

37. ARENGU RUUMILINE TASAKAALUSTAMINE
Riik peab regionaalpoliitika elluviimisega toetama *regionaalse arengu tasakaalustumist*, mis tugineb *mitmekeskuselise asustussüsteemi ühtlasele arengule*. Samas ei ole selle realistlikuks ambitsiooniks

kõikjal võrdsete võimaluste ja arenguseisundi loomine, vaid eeskätt mõne *puuduva piirkondliku arengueelduse kompenseerimine muude eeliste võimendamisega* ning parema *ligipääsu tagamine eri piirkondades pakutavatele võimalustele* (sh töökohad, teenused, vaba aja tegevusvõimalused). Oluline on vältida negatiivsete arengusuundumuste ülemäärast kuhjumist üksikutesse piirkondadesse.

38. KESKUSTE TAGAMAAGA SIDUSTATUD ARENG

Regionaalpoliitika peab toetama *keskuste* ning *keskuse-tagamaa sidustatud arengut* funktsionaalsetes toimepiirkondades, millest tuleb lähtuda ka haldusterritoriaalsete muudatuste teostamisel. Keskuse-tagamaa struktuursete ja funktsionaalsete seoste[30] tugevdamisega saab võimendada keskuste rolli laiema tagamaa arengus ning tagada parema ligipääsu kummagi poole vastastikku kasulikele hüvedele[31]. Tähtis on *asustuse planeerimine kompaktse ja multifunktsionaalsena*, kus elu- ja töökohad, teenused ning vaba aja veetmise võimalused paiknevad piisavalt lähestikku, et vältida ülemäärase sundliikuvuse vajadust.

39. TARK PIIRKONDLIK SPETSIALISEERUMINE JA PIIRKONDADE OMANÄOLISUS

Riigi poliitikameetmete elluviimine peab soodustama *piirkondade targa spetsialiseerumise kujundamist* piirkonnaomastele kasvuvaldkondadele teadmusmahuka eelisarendamisena ettevõtete, teadus- ja haridusasutuste ning avaliku võimu koostöös. Tarka spetsialiseerumist kindlatele looduslikele, kultuurilis-ajaloolistele või muudele piirkonnaspetsiifilistele eeldustele toetuvatele tegevusvaldkondadele tuleb soosida kui piirkondade üht „arengukiirendit". Teisalt soodustab see *piirkondade omanäolisuse ja territoriaalse mitmekülgsuse säilimist*, mis peab olema samuti üks poliitikakujundust läbiv väärtus, kasutamaks seda ka kogu riigi arenguks.

40. SUUREMA TERVIKMÕJUGA PIIRKONDLIKU ARENDUSTEGEVUSE EELISTAMINE

Piirkondade arendustegevuse toetamisel tuleb lähtuda põhimõttest „teha vähemaga enam" ning eelistada arendusprojekte, mis on strateegiliselt kavandatud ning tuginevad kohalike eelduste ja omapära oskuslikule ärakasutamisele. Oluline on kitsamatele ja ühekordsetele tegevustele eelistada ökonoomsemaid, uuenduslikke ning komplekssemaid ehk *eri tegevusvaldkondi integreerivaid arendustegevusi*, millel on suurem ja jätkusuutlikum mõju piirkonna arengule.

41. TEENUSTE HEA RUUMILINE KÄTTESAADAVUS

Riigi ja omavalitsuste tegevustes tuleb lähtuda põhimõttest tagada piisav ja ühtlane kvaliteetsete teenuste kättesaadavus kõigis toimepiirkondades nii ruumilises, finantsilises kui eri sotsiaalsete gruppide ligipääsetavuse mõistes.

Toimepiirkondade keskustes tuleb tagada kogu toimepiirkonnale igapäevaelus oluliste avalike ja üldise majandushuvi teenuste kättesaadavus, mida ei pea tingimata osutama kodukoha lähedal: sh **gümnaasium** (vajaduse korral koos **õpilaskoduga**)**, huvikool, noortekeskus, kultuurikeskus, spordi- ja/või tervisekeskus** ning **eriarstiabi-, panga-, pääste-**, **ettevõtete ja MTÜ-de nõustamisteenus**[32]. Muud olulisemad inimeste põhivajadustega seotud kohaliku tasandi teenused peavad olema kättesaadavad ka mujal ***elukohale lähemal***, sh paikkondades väljaspool toimepiirkondade keskuseid: **põhihariduse-, koolieelse lasteasutuse, lapsehoiu-, ühistranspordi-, esmatarbekaupade** ja **ravimimüügi, side-** ja **posti-, raamatukogu-, esmatasandi meditsiini-, politsei-, sotsiaalhoolekande-** ja **noorsootööteenus** ning **spordisaal, -väljak** ja **külakeskus** või **seltsimaja**. Keskvalitsus peab hoolitsema omavalitsuste piisava haldus- ja finantsvõimekuse eest kõigi nimetatud teenuste piisava kättesaadavuse tagamiseks.

---

[30] Nt transpordi- ja liikuvuskorralduse, inimeste ja kapitalivoogude, eri teenuste jm hüvede tarbimise, turusuhete, tarneahelate, omavalitsuste koostöö jms seoste kaudu.

[31] Nt keskustes pakutavad mitmekesisemad töö-, teenuste kasutamise ja õpivõimalused ning tagamaa pakutavad rekreatsioonivõimalused ja kodulähedase toidu turg.

[32] Loeteluga ei eeldata vastavate teenuste puudumist toimepiirkondade muudes paikkondades, vaid rõhutatakse toimepiirkonna keskuste oluliste keskusfunktsioonide tagamist oma tagamaale teenuste osutamisel.

42. AVALIKU SEKTORI TÖÖKOHTADE REGIONAALNE HAJUTATUS
Avaliku sektori töökohtade paigutamisel tuleb majandusliku tõhususe kaalutluste kõrval järgida senisest enam regionaalset hajutatust ning põhimõtet, et piirkondades esindatud avaliku sektori institutsioonid säilitaks ka struktuursete ümberkorralduste tulemusena kindla hulga piirkondlikke töökohti ja allfunktsioone. Riigiasutuste, nende filiaalide, tugiteenuseid osutavate üksuste ja muude piirkondliku arengu jaoks väärtuslike avaliku sektori töökohtade hajutamine eri piirkondadesse on vajalik eeldus piirkondade ühtlasema arenguvõime tagamiseks.

43. VALDKONNAPOLIITIKATE REGIONAALSE MÕJU ARVESTAMINE
Eri valdkonnapoliitikate osalusel peab kujunema *ühtne tervik riigi regionaalarengu suunamisel.* Valdkonnapoliitikate mõju regionaalarengule peab olema koordineeritud ning toetama regionaalarengu strateegia eesmärke. Riigi poliitikavaldkondade kujundamisel ja arenguseires tuleb nihkuda enam regiooni- ja kohapõhisuse suunas, arvestamaks rohkem piirkondade spetsiifiliste arenguvajadustega ning võimalustega poliitikavaldkonna arengusse panustamisel. Regionaalpoliitikal on koos ruumilise planeerimisega seejuures eri valdkonnapoliitikaid regionaalsel ja kohalikul tasandil seostav, kooskõlastav ja nende ühismõju tugevdav roll.

44. MITMETASANDILINE JA INTEGREERITUD VALITSEMINE JA PLANEERIMINE
Parema riigisisese kooskõla tagamiseks regionaalarengu suunamisel on vaja juurutada *mitmetasandilise valitsemise praktikat* piirkondliku arengu suunamisel ja juhtimisel. Sellest lähtuvalt tuleb riigi, regionaalse ja kohaliku tasandi arengu planeerimisel tagada piisav vastastikune koostöö ja arvestada läbivalt üksteise arenguprioriteetidega. Maakondlikud arengustrateegiad peavad ühendama kohaliku ja riikliku tasandi arenguprioriteete ning olema aluseks riigi valdkonnapoliitikate eelarve planeerimisel. Keskvalitsuse vahendusel toetatavad piirkondlikud arendusprojektid peavad tulenema kohalikest ja piirkondlikest arengudokumentidest. Tähtis on samuti erasektori ja kodanikühenduste tõhus kaasamine piirkondlikku arendustegevusse.

5. Regionaalarengu suunamise eesmärgid ja meetmed

45. Riigi regionaalpoliitika elluviimisel järgnevad eesmärgid:

Eesmärk 1**: Toimepiirkondade terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiv elu- ja ettevõtluskeskkond**

46. Eesmärgi põhisuund on ennekõike toimepiirkondade tugevnemine, mis asuvad suurematest linnadest eemal. Eesmärk on sealse elu- ja ettevõtluskeskkonna paranemine ning mitmekesisemad töö-, teenuste ja tegevusvõimalused, et need piirkonnad suudaksid tasakaalustada suuremate linnapiirkondade tõmbejõudu ja osaleda jõulisemalt riigi terviklikus majanduskasvus. Tähtsaks suunaks on väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkonda paiknevate toimepiirkondade keskuste keskusfunktsioonide ja rolli tugevnemine tagamaa arengus ning toimepiirkondade parem seesmine sidustatus ja koostoime. Selleks on vajalik parem ligipääs toimepiirkondade keskustes pakutavatele teenustele ja töökohtadele, mis katavad nii keskuse kui tagamaa elanike vajadusi. Toimepiirkondade keskuste kõrval on oluline ka väiksemate nn tugikeskuste arengu toetamine, eriti seal, kus suhteliselt väike toimepiirkonna keskus ei suuda üksinda oma teenuste ja töökohtadega teenindada kogu piirkonna elanikkonda. Toimepiirkonna keskusest kaugemal paiknevate ja hõreasustusega äärealade puhul on kesksel kohal elamisväärsete tingimuste tagatus ja oskuslikuma kohandumise toetamine muutunud oludega, sh teenuste ja töökohtade tagamisel. Selleks on seal vajalik tugevam kogukondade osalus kohalikus arendustegevuses, teenuste osutamisel ja töökohtade loomisel.

47. Eesmärgi saavutamiseks on vaja mõjutada toetusmeetmete, ruumilise planeerimise ja transpordiühenduste arendamise kaudu asustussüsteemi arengut suunas, kus:
a) toimepiirkonna keskused suudavad tagada oma toimepiirkonnale olulise osa töökohti ja teenuseid;
b) toimepiirkonna keskuse rolli toimepiirkonna arengus täiendavad muud väiksemad paikkondlikud keskused, mis pakuvad töökohti ja teenuseid oma kitsamale tagamaale ning sidustavad toimepiirkonna äärealasid;
c) iga toimepiirkonna keskus ja selle paikkonnad on omavahel transpordiühendustega hästi sidustatud ja kogu toimepiirkonna ulatuses hästi ligipääsetavad.

48. Eesmärgi suunas liikumiseks nähakse ette järgnevad meetmed.

48.1. ***Toimepiirkondades ettevõtluse ja majanduskasvu stimuleerimine*** – aitab pakkuda kõigis toimepiirkodades uusi ja kõrgemat lisandväärtust loovaid tasuvamaid töökohti ning suurendada ettevõtlusaktiivsust. Meetme oluline osa on regionaalse mõõtme tugevdamine ettevõtluse arengu toetamisel. Selleks rakendatakse väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi toetusskeeme ettevõtluskeskkonna arendamiseks ennekõike ettevõtlustaristu turutõrkepiirkondades ning madala majandustegevuse lisandväärtuse ja tööhõivega piirkondades. Toetatakse nii uute ettevõtete loomist kui juba tegutsevate majandustegevuse laiendamist ja mitmekesistamist, mis soodustab ettevõtete lisandväärtust ja uute töökohtade loomist. Muu hulgas pööratakse rohkem tähelepanu kindlate piirkonnaomaste konkurentsieelistega seotud ettevõtluse edendamisele. Meetme tegevused on suunatud eelkõige toimepiirkondade keskustele, kuid ka vajalikul hulgal kohapealsete töövõimaluste tagamisele toimepiirkonna väiksemates keskustes ja mujal tagamaal. Ettevõtluse toetamisel väljapool toimepiirkondade keskuseid on põhirõhk piirkondlikule arengule ja tööhõivele olulise ettevõtluse edendamisel[33]. Lähtudes maapiirkondadele omasest ressursipotentsiaalist ja traditsiooniliste sektorite olulisusest maapiirkonna tööhõives, tuleb siin panustada jätkuvalt suures osas põllumajanduse, kalanduse ja maaturismiga seotud tegevusalade edendamisele ning nende lisandväärtuse kasvatamisele.

[33] Ettevõtlust ja töökohtade loomist väljapool toimepiirkondade keskuseid toetatakse suures osas ka Eesti Maaelu arengukava ja Euroopa Kalandusfondi rakenduskava 2014-20 meetmetes. Ettevõtluse kasvustrateegia 2014-20 põhirõhk on suurema kasvu- ja ekspordipotentsiaali omava ettevõtluse edendamisel.

48.2. ***Toimepiirkondade inimressursi tõhusam kasutuselevõtt tööturul ja majandusarengus*** – suurendab väljaspool suuremaid linnapiirkondi elanikkonna osalemist tööjõus ja panust majanduskasvu ning tagab piirkondliku tööturu jätkusuutliku arengu. Selleks aktiveeritakse või luuakse piirkondlikud võrgustikud kavandamaks ja viimaks ellu nii noorte kui täiskasvanute ettevõtlikkuse ja tööalase aktiivsuse suurendamisele suunatud kohalikke ja piirkondlikke algatusi ning piirkonna ettevõtluse ja tööturu vajadustest lähtuvat tööjõukoolitust. Samade võrgustike kaudu tõhustatakse pikaajaliste töötute ja riskigruppidesse kuuluvate inimeste aktiveerimist piirkondlikul tööturul ja haridustee jätkamisel. Samuti nähakse ette regionaalse tööjõuvajaduse hindamise parema seiresüsteemi kujundamine, tööjõu liikuvuse soodustamine ülepiiri tööjõuareaalides ja suurendatakse teadlikkust kaugtöövõimaluste kasutamisest.

48.3. ***Toimepiirkondade keskuste elukeskkonna ja toimepiirkonna üleselt osutatavate teenuste arendamine*** – see suurendab kõigi toimepiirkondade keskuste atraktiivsust ja turvalisust elanikele ja ettevõtjatele ning võimekust oma tagamaa arenguvajaduste rahuldamisel. Selleks toetatakse peamiselt toimepiirkondade keskuste avaliku linnaruumi atraktiivsuse suurendamist ja linnasüdamete elavdamist ning keskusfunktsioonide tugevdamist laiemale tagamaale toimepiirkonnaüleselt osutatavate teenuste arendamise kaudu. Teenuste ökonoomsemaks osutamiseks ja mugava kättesaadavuse tagamiseks arendatakse maakonnakeskustes ka avalikke teenuseid koondavaid teenuskeskuseid.

48.4. ***Toimepiirkondade sisemine sidustamine töö ja teenuste paremaks kättesaadavuseks*** – võimaldab kogu toimepiirkonna elanikel saada paremini osa toimepiirkondade eri kohtades pakutavatest võimalustest ja hüvedest. Selleks edendatakse toimepiirkondade ühistranspordi korraldust viisil, mis rahuldab paremini toimepiirkondade terviklikke liikumisvajadusi ja aitab kaasa keskuste paremale sidustamisele tagamaaga. Selle paremaks teostamiseks rajatakse muuhulgas regionaalsed ühistranspordi keskused. Samuti toetatakse toimepiirkonnasisese liikumisvajaduse seisukohast oluliste ühistranspordijaamade ja kohaliku teedevõrgu investeeringuid (sh jalg- ja jalgrattateed ning juurdepääsuteed oluliste objektideni) rajamiseks.

48.5. ***Toimepiirkonna keskuste tagamaal teenuste ja elukeskkonna kohandamine hõreasustuse tingimustele*** – aitab tagada elamisväärse ja turvalise elukeskkonna ning igapäevaelu vajaduste rahuldamise, et aidata kaasa rahvastiku vähenemise ja vananemise aeglustamisele maapiirkondades. Selleks toetatakse toimepiirkonna keskuste tagamaal teenuste uuenduslikumat ja ökonoomsemat korraldust, teenuste mitmekesistamist ja hõreasustusega piirkondade majapidamiste kohandamist tänapäevastele baasvajadustele vastavaks ning kiire elektroonilise sidevõrgu väljaarendamist.

Eesmärk 2**: Suuremate linnapiirkondade rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiv ja keskkonnasõbralik elukeskkond**

49. Eesmärk on suunatud **suuremate linnapiirkondade[34] rahvusvahelise tähtsuse suurenemisele** Läänemere ruumis innovaatilise ja teadmusmahuka majanduse kasvukeskustena sealse atraktiivsema elukeskkonna kujundamise kaasabil. Eesmärk on suuremate linnapiirkondade kujunemine terviklikumateks ja atraktiivsemaks elu- ja tegevuskeskkonnaks nii elanikele, teadmusmahuka majanduse investeeringutele, välismaisele oskustööjõule kui külastajatele. Selleks on vaja saavutada ennekõike suuremate **linnapiirkondade kompaktne, mitmekeskuseline, energiasäästlik ja keskust tagamaaga sidustav areng** ning parem majanduslikku, sotsiaalset ja elukeskkonda arendavate tegevuste koostoime. Et linnapiirkonnad oleks tervikuna

[34] Tallinn, Tartu, Pärnu, Narva, Jõhvi/Kohtla-Järve.

konkurentsivõimelisemad ning probleemsed alad, kuhjuvad sotsiaalsed või turvalisuse probleemid ei saaks linnapiirkonna arengule takistuseks, on Ida-Virumaa linnade puhul oluliseks suunaks ka linnasiseste alakasutatud alade taaselavdamine. Eesmärk on suunata suuremate linnapiirkondade arengut viisil, et see oleks kasulik ka teistele piirkondadele ning ei toimuks muude piirkondade arengu arvelt.

50. Eesmärgi suunas liikumiseks nähakse ette järgnevad meetmed[35].

50.1. ***Säästva ja atraktiivse linnaruumi ja liikuvuskeskkonna arendamine*** – selleks toetatakse linnapiirkonnas konkreetsete alade avaliku ruumi terviklikku väljaarendamist ja alakasutatud linnasiseste alade füüsilist, majanduslikku ja sotsiaalset taaselavdamist ning eri liikumisviise sidustava ja turvalise liikuvuskeskkonna arendamist linnapiirkonnas. Linnapiirkondade avaliku ruumi ja liikuvuskeskkonna arendamine peab olema võimalikult kompleksne ja sidustatud ning aitama kaasa ka keskuslinna „satelliitkeskuste" arengule ja ühenduste parandamisele ülejäänud linnapiirkonnaga soodustamaks mitmekeskuseliste linnapiirkondade arengut.

50.2. ***Kaasava ja kogukonnaalgatusi toetava linnaarengu edendamine*** – suurendab linnakodanike endi rolli ja initsiatiivi atraktiivse, mitmekülgsema ja turvalisema linnakeskkonna arendamisel. Selleks toetatakse kogukonnaalgatuslikke tegevusi linna elukeskkonna arendamisel ja kogukonnateenuste osutamisel ning tugevdatakse vabakondade ja linnakodanike võimekust linnaarengu kavandamisel ja linnaplaneerimises kaasa rääkimisel.

50.3. ***Välismaise oskustööjõu, investorite, tippspetsialistide ning teadlaste ja tudengite Eestisse tuleku ja kohanemise soodustamine*** – selle meetme eesmärk on muuta Eesti suuremad linnapiirkonnad Eesti arengule võtmetähtsusega isikutele väljastpoolt Eestit ja nende peredele atraktiivsemaks siinsete eneseteostusvõimaluste ja igapäevase elukorralduse lihtsustamise ning mitmekülgsete tegevusvõimaluste pakkumise kaudu. Selleks edendatakse tugitegevusi, mis soodustavad nimetatud sihtgruppi kuuluvate inimeste siiatulekut, siin kohanemist ja edasist siinviibimist.

50.4. ***Lapsehoiuteenuste hea kättesaadavuse tagamine suuremates linnapiirkondades*** – selleks toetatakse lapsehoiu- ja alushariduse infrastruktuuri loomist piirkondades, kus rahvastiku koondumise tõttu on seni suurem katmata nõudlus teenuse järele. Kuigi investeeringuvajadusi esineb suuremate linnapiirkondade puhul ka muudes avalike teenuste valdkondades, keskendutakse just lapsehoiuteenuste arendamisele seetõttu, et selles teenusevaldkonnas on rahuldamata vajadus suuremate linnapiirkondade puhul suurim.

Eesmärk 3: Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutamine

51. Eesmärk on suunatud kõikide piirkondade omanäoliste arengueelduste ja ressursside oskuslikumale ja kestlikumale ärakasutamisele piirkondlikus arengus. Selleks on ühelt poolt vajalik eri piirkondade tugevam spetsialiseerumine nii piirkonnaspetsiifiliste eeldustega seotud kompetentsi- ja ettevõtluse kasvuvaldkondadele kui ka kultuuri-, vaba aja ja turismiteenustele. Eesmärgi teine, kitsam siht on eri piirkondade „omanäolisuse" selgem väljakujunemine ja selle laiem kinnistumine nii eestimaalaste teadvuses kui ka väljaspool Eestit.

[35] Linnapiirkondade terviklikuks arendamiseks ja eesmärgi 2 meetmete ellurakendamiseks kavandavad linnapiirkondade omavalitsusüksused ja muud partnerid linnapiirkondade integreeritud tegevuskavad, millest lähtutakse eesmärgi meetmete elluviimisel.

52. Eesmärgi saavutamiseks nähakse ette järgnevad meetmed.

52.1 ***Piirkondade tark spetsialiseerumine T&A, ettevõtete ja kohaliku avaliku sektori koostoimes*** – see ergutab kõigi toimepiirkondade kõrgema lisandväärtusega majandustegevust ja töökohtade teket, fokusseerides tegevusi suurima piirkondliku kasvupotentsiaaliga valdkondade eelisarendamisele (vt joon 8). Selleks lepitakse piirkondlike arengudokumentide kaudu riigi ja maakondade vahel kokku eri piirkonnaspetsiifilistes kasvuvaldkondades ja nende arendamise tegevusplaanides ning toetatakse nende arengut, sh toimepiirkondade omavahelises koostöös. Piirkondlike kasvuvaldkondade ja nende arendamise tegevusplaanid on ühtlasi edasine sisend riikliku tööturukoolituse ja kutseõppe ning piirkondlike tööturu arendamise algatuste kavandamiseks. Meetme elluviimisel on oluline osa piirkondlike kompetentsikeskuste edasise arengu toetamisel, sidustades seda piirkonna ettevõtlusvõrgustike, tööturu ning haridus- ja teadusalase tegevuse arendamisega.

Joonis 8. *Regioonide võimalik spetsialiseerumine eelisarendatavatele kasvuvaldkondadele*[36]

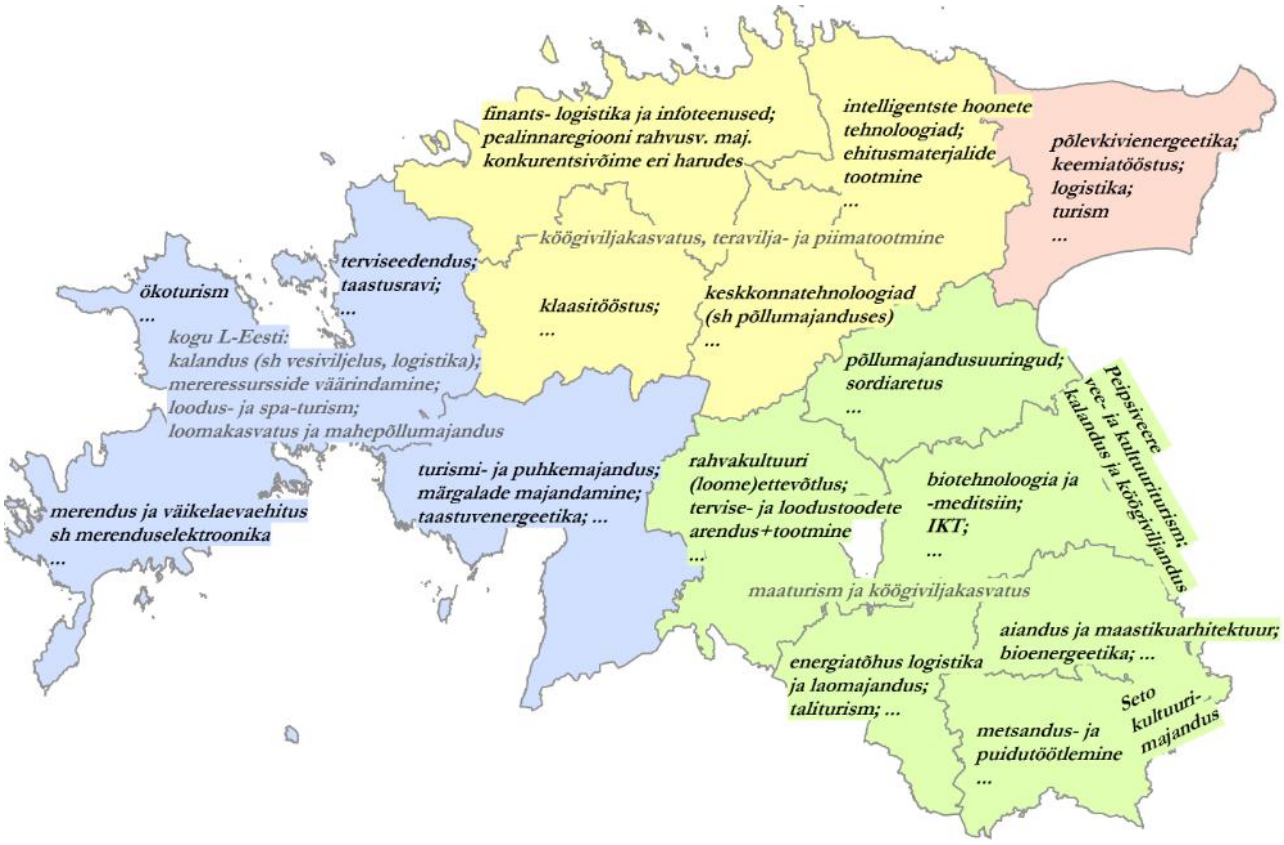

52.2. ***Piirkondade omanäolisust tugevdavate tegevusalade ja kohaturunduse toetamine*** – selleks toetatakse kohalike omanäoliste loodusressursside ja kultuuripärandi väärindamist kohalikus (loome)ettevõtluses ja kogukondlikus tegevuses ning piirkondade turundamist eesmärgiga suurendada piirkondade atraktiivsust elamiseks, töötamiseks, õppimiseks ja külastamiseks. Lisaks toetatakse mitut maakonda hõlmavate regioonide turundamist terviklike turismi sihtpiirkondadena ja ühiste turismiteenuste väljaarendamist[37]. Nende tegevuste kaudu aidatakse tugevdada piirkondade majandustegevuse ja kogukondlike algatuste rolli piirkonna omanäolisuse[38] kasutamisel, säilitamisel ja väärindamisel.

[36] spetsialiseerumisvaldkondades lepitakse lõplikult kokku piirkondlikes arengudokumentides.
[37] Hõlmates nt puhkemajandus- ja kultuuriteenuste, selle taristu, turismiobjektide ja kohaliku identiteedi edendamist.
[38] Eeskätt piirkonnaspetsiifiliste loodusliku, kultuurilise ja ajaloolise pärandi ning ökosüsteemi teenuste tähenduses.

Eesmärk 4**: Piirkondade tugevam sidustatus ja arendusvõimekus**

53. Eesmärk on suunatud piirkondade tugevama arenguvõime saavutamisele olemaks ise oma arengu võimekamad kujundajad, aitamaks seeläbi kaasa lähimuse põhimõtte tugevnemisele piirkondade arendamisel. Selleks on eesmärgi põhiosaks kohaliku ja piirkondliku arendusvõimekuse ja -koostöö ning piirkondade sisemise ja -vahelise ruumilise sidustatuse tugevnemine nii Eesti piires kui ülepiiri. Eesmärgi saavutamiseks on vältimatu riigi poliitikate senisest tugevam ühispanus regionaalarengu eesmärkide ning piirkondade arenguvajaduste ja -võimaluste realiseerimiseks ning eri haldustasandite koostöö piirkondlikus arendustegevuses.

54. Eesmärgi saavutamiseks nähakse ette järgnevad meetmed.

54.1. ***Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse ning koostöö tugevdamine*** – selleks viiakse esmajoones läbi koolitusi ja stažeerimist ning töötatakse välja õigusaktid ja normatiivsed abinõud omavalitsuste, maavalitsuste ja muude piirkondlike organisatsioonide arendus- ja planeerimisalase võimekuse tõstmiseks. Seejuures arendatakse edasi uusi IKT ja e-teenuste lahendusi omavalitsuste ülesannetes. Toimepiirkondadesisese arenduskoostöö tugevdamiseks toetatakse muu hulgas omavalitsuste ühinemiste ettevalmistamist, maakondlike arenduskeskuste tugivõrgustiku arengut toimepiirkondadesisese ettevõtlus- ja muu arendustegevuse koordineerijana ning tagatakse piirkondlike arengukavade selgem roll riigi valdkonnapoliitikate elluviimisel. Kodanikuühiskonna eelduste paremaks ärakasutamiseks tugevdatakse kodanikuühenduste ja kogukondade osalust piirkondlikus arendus- ja planeerimistegevuses, sh kohalike kogukonnateenuste osutamisel.

54.2. ***Toimepiirkondade omavahelise ja ülepiiri arenduskoostöö tõhustamine*** – selle abil võimendatakse tervikuna piirkondliku arendustegevuse mõju ja tulemuslikkust. Selleks edendatakse Eesti piirkondade arenguvajadustest lähtuvat piiriülest koostööd ELi territoriaalse koostöö programmide korraldamise ja rahvusvahelise koostöö organisatsioonides osalemise toetamise kaudu. Eesti piirkondade omavahelist arenduskoostööd tõhustatakse ennekõike maakondade ja linnade arenduskoostöö võrgustike tegevuse korraldamise kaudu.

4.3. ***Toimepiirkondade parem omavaheline ja ülepiiri sidustatus*** – tugevdab nii riigisisest ruumilist ühtekuuluvust kui piirkondade ühendatust muu Euroopaga. Selleks nähakse ette tegevusi piirkondadevaheliste ühistranspordi ühenduste edendamiseks ning samuti Ida-Virumaa ühiskondliku sidustatuse tugevdamiseks muude Eesti piirkondadega, see aitab vähendada kogu piirkonna arengut pärssivat sotsiaal-ruumilist eraldatust.

54.4. ***Valdkonnapoliitikate kohapõhisuse ja kaasmõju tugevdamine regionaalarengus*** – tagab tervikuna tõhusama regionaalpoliitika kõigi valdkonnapoliitikate paremal kaastoel. Selleks viiakse ühelt poolt ellu tugitegevusi, mis aitavad tugevdada valdkonnapoliitikate kohapõhisust ja territoriaalset mõõdet ning koordineerida paremini nende regionaalaset mõju. Samuti nähakse ette avalike teenuste ruumilise kättesaadavuse üldiste kriteeriumide väljatöötamist olulisemates teenusvaldkondades ning riigiasutuste töökohtade paigutamist väljapoole pealinnaregiooni.

55. Strateegia meetmete elluviimiseks kavandatavaid üksiktegevusi on kirjeldatud täpsemalt strateegia rakendusplaanis (lisa 1).

5.1 Regionaalpoliitika eesmärkide seiremõõdikud

56. Regionaalarengu strateegia eesmärkide suunas liikumist jälgitakse järgnevate seireindikaatorite kaudu.

Eesmärkide mõjuindikaatorid	Algtase	2018	2020
Üldeesmärk: Toimepiirkondade arengueelduste parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus			
Kõigi maakondade SKP kasv, mõõdetuna jooksevhindades *(allikas: ESA)*	maakondade SKP 2012.a	kasv algtasemega võrreldes	kasv vahetasemega võrreldes
Toimepiirkondade terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiv elu- ja ettevõtluskeskkond			
Väljaspool kahe suurema linnapiirkonnaga maakondi (Harju-ja Tartumaa) loodud SKP osakaal Eesti SKP-s, *mõõdetuna jooksevhindades (allikas: ESA).*	29,7% (2012) (30,4% - 2005)	29,8%	30,0%
Madalaima maakondliku tööhõive määra osatähtsus Harjumaa tööhõive määrast. *Vanusgrupis 16-pensioniiga (allikas: ESA).*	69,7% (2012) (71,6% - 2005)	70,7%	72,0%
Maakondade keskmine ettevõtlusaktiivsus väljaspool Harju- ja Tartumaad riigi keskmise suhtes. *Mõõdetuna registreeritud finants-majandusliku tegevusega äriühingute arvuna 1000 elaniku kohta (allikas: ESA)*	63,5% (2012) (63,3% – 2009)	63,7%	64,0%
Ülejäänud maakondade keskmise brutokuupalga osatähtsus Harju- ja Tartumaa keskmisest brutokuupalgast. *Mõõdetuna vastavalt ESA metoodikale.*	77,0% (2012) (76,9% - 2005)	77,2%	77,5%
Rahulolu teenuste kättesaadavusega väljaspool Harju- ja Tartumaad. *Mõõdetuna küsitlusuuringuga.*	algtase fikseeritakse 2014.–2015. a.	rahulolu kasv algtasemega võrreldes	rahulolu kasv algtasemega võrreldes
Suuremate linnapiirkondade rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiv ning keskkonnasõbralik elukeskkond			
Tallinnas ja Tartus loodav SKP elaniku kohta EL28 keskmise suhtes. *Mõõdetuna jooksevhindades (allikas: ESA, Eurostat).*	Tln: 74,4% Trt: 44,7% (2012)	Tallinn: 80% Tartu: 50%	Tallinn: 85% Tartu: 55%
Igapäevaseks töölkäimiseks ühistransporti või jalgratast kasutavate või jalgsi liikuvate inimeste osatähtsus suuremates linnapiirkondades. *Mõõdetuna linnapiirkonna KOV-de koondnäitajana (allikas: ESA).*	48,5% (2012)	49,0%	50,0%
Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutamine			
Piirkonnaspetsiifiliste kasvuvaldkondade hõive või ettevõtete majandusnäitajate osatähtsus piirkonna kõigist ettevõtetest. *Piirkondlikes arengudokumentides määratletud piirk. kasvuvaldkondade alusel (allikas: ESA).*	Algtase fikseeritakse 2014.a põhjal	Ületab algtaseme vähemalt 1/4 maakondades	Ületab algtaseme vähemalt 1/2 maakondades
Maakondlikes arengukavades nimetatud piirkonnaspetsiifilistele ressurssidele ja eeldustele tugineva arendustegevuse aktiviseerumine. *Allikas: küsitlusuuring.*	Algtase fikseeritakse 2014.a. põhjal	Vastav arendusteg. aktiviseerunud vähemalt ¼ maakondades	Vastav arendusteg. aktiviseerunud vähemalt ½ maakondades

Piirkondade tugevam sidustatus ja arendusvõimekus			
KOV-ide ja piirkondlike arendusorganisatsioonide arendustöötajate arvu ning arendustegevuse eelarve muutus. *Mõõdetuna maavalitsuste kaudu kogutava infona.*	Algtase määratakse 2014.a. põhjal	Kasv algtasemega võrreldes	Kasv algtasemega võrreldes
Toimepiirkondade keskuste ühistranspordi välisühenduste sagedus väljapool Tallinna. *Mõõdetuna otseühenduste arvu muutusena nädala kohta.*	284 ühendust/7 keskusel (2014.a jaan.)	Kasv algtasemega võrreldes	Kasv algtasemega võrreldes
Piirkondade piiriülese ja riigisisese koostöö aktiivsuse muutus. *KOV-de, maavalitsuste jm piirkondlike arendus-organisatsioonide rahvusv. organisatsioonidesse ja võrgustikesse kuulumisena ja piiriüleste koostöölepingute arvuna.*	Algtase määratakse uuringuga 2014.a. põhjal	Kasv algtasemega võrreldes	Kasv algtasemega võrreldes

6. Regionaalsed rõhuasetused regionaalarengu meetmete elluviimisel

57. Regionaalarengu strateegia eesmärgid ja meetmed lähtuvad esmajoones funktsionaalsete toimepiirkondade ja nende seesmiste piirkonnatüüpide (suuremad linnapiirkonnad, muud toimepiirkondade keskused, keskuste tagamaa, keskustega nõrgemalt seotud toimepiirkondade äärealad) arenguvajaduste iseärasustest. Samas ilmnevad arenguvajaduste ja -eelduste erinevused ka suuremate regioonide vahel. See tingib erinevaid rõhuasetusi ka maakondadest suuremate piirkondade arendamisel, mida käsitatakse regionaalarengu strateegias **arendusregioonidena**.

58. Eesti on jaotatud arendusregioonideks lähtuvalt sarnasustest geograafilistes, majandustegevuste ajaloolise spetsialiseerumise ja peamiste arenguvajaduste iseärasustes, tuginedes muu hulgas järgmistele lähtekohtadele.

- Riiklikul tasandil on Eestis kaks suuremat tõmbekeskust (Tallinn ja Tartu) laiema tagamaaga üle terve Eesti. Tartu laiema tagamaana käsitatakse kuut Lõuna-Eesti maakonda[39], Tallinna tagamaana ülejäänud piirkondi.
- Tallinna laiem tagamaa on ühtseks arendusregiooniks liialt suur ning eripalgeline. Tulenevalt sarnasest probleemistikust on eraldi arendusregioonidena eristatud nelja Lääne-Eesti maakonda ja Ida-Virumaad. Neljanda arendusregiooni moodustavad Tallinna linnapiirkonna arengutest enim mõjutatud Põhja-Eesti maakonnad.
- Igas arendusregioonis peab asuma vähemalt üks suurem linnapiirkond[40] ja iga arendusregiooni sees peab asuma mitu erinevat toimepiirkonda[41].

59. Järgnevas osas väljatoodud arendusregioonide eripärastest arenguvajadustest ja strateegia meetmete rõhuasetustest on vaja edaspidi lähtuda eeskätt:

- ELi struktuurifondidest rahastatava meetmete rakendamise piirkondlikul fookustamisel;
- muude riigi regionaalarengu suunamise meetmete kujundamisel;
- arendustegevuse prioriteetide seadmisel piirkondade endi poolt, sh arendusregiooni piirkondade omavahelises arenduskoostöös;
- piirkondlike arenguvajadustega arvestavate riigi valdkonnapoliitikate kujundamisel.

[39] Jõgeva, Tartu, Viljandi, Põlva, Valga, Võru maakond.

[40] P-Eestis Tallinn, I-Virumaal Narva, Jõhvi/Kohtla-Järve, Lõuna-Eestis Tartu ja Lääne-Eestis Pärnu linnapiirkond.

[41] Toimepiirkondade keskuste jagunemine arendusregioonide vahel: P-Eesti: Paide ja Türi jagatud funktsioonidega keskusena, Rakvere, Rapla; Tallinn; I-Virumaa: Jõhvi ja Kohtla-Järve jagatud funktsioonidega keskusena, Narva; Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi, Võru; Lääne-Eesti: Haapsalu, Kuressaare, Kärdla, Pärnu.

IDA-VIRUMAA

60. Regioon eristub oma arenguvajadustelt muudest piirkondadest ennekõike kõrgema püsiva tööpuuduse ja madala ettevõtlusaktiivsusega. Lisaks on Ida-Virumaale iseloomulikud arenguprobleemid olnud seotud nõrga sotsiaalse sidustatusega eesti- ja venekeelse kogukonna vahel ja muu Eestiga ning endiste tööstusasulate sotsiaal-majandusliku taandarengu ja tröödstitu elukeskkonnaga. Samas võib Ida-Virumaad pidada piirkonnaks, kus on potentsiaali turismi- ja puhkemajanduse jätkuvaks kasvuks. Logistikas ja üksikutes tööstusharudes on head eeldused mitmekülgse arengupotentsiaali ja piirkonnaspetsiifilisi ressursside kasvavaks ärakasutamiseks. Seda kinnitab ka Ida-Soome piirkonna vastav kogemus. Soodne asend Peterburgi ja Tallinna-Helsingi arengukoridoris, Vene turu lähedus, rikkalik loodus- ja kultuuripärand, energiaressursid, ülikoolide regionaalsete kolledžite olemasolu ja potentsiaal piirkondlikus arengus, konkurentsivõimeline tehniline kõrgharidus ja kompetents ning kahe suurema linnapiirkonna olemasolu pakuvad piirkonnale hulgaliselt täiendavaid arenguvõimalusi.

61. Oma piirkonnaspetsiifiliste arengueelduste paremaks ärakasutamiseks on Ida-Virumaal vaja pöörata erilist tähelepanu järgmisele.

- ✓ Keskenduda piirkonna majanduskasvu stimuleerimisele, ettevõtlikkuse ja ettevõtlustaristu edendamisele. Seejuures keskenduda ettevõtluse mitmekesistamisele ning turismialase õppe ja -ettevõtluse terviklikule arendamisele, uute välisinvesteeringute meelitamisele ja investorteenindusele.
- ✓ Pöörata enam tähelepanu kohapealse tööjõu potentsiaali paremaks kasutuselevõtuks regiooni majandusarengus, pikaajaliste töötute tööturule toomisele ning ettevõtluse arenguvajadustega sünkroniseeritud tööjõukoolitusele.
- ✓ Pöörata suurt tähelepanu Vene turu läheduse ja piirkonna venekeelse inimressurssi oskuslikule kasutamisele kultuuri- ja ettevõtluskoostöös ning kohaturunduses Venemaa suunal.
- ✓ Panustada piirkondlikele eeldustele toetuvate kasvuvaldkondade arendamisele ennekõike energeetika, põlevkivitehnoloogiate ja keemiatööstuse valdkonnas, sidudes vastava tehnilise kõrghariduse, ettevõtluse ja tööjõu oskuste tervikliku arendamise. Otstarbekas on siduda neid kasvuvaldkondi nutikalt ka muude tegevusaladega, nt vesiviljeluse arendamine kasutamaks ära elektrijaamade jahutusvett.
- ✓ Jätkuvat tähelepanu vajab selle kõrval ka Ida-Virumaa turismipotentsiaali laiem ärakasutamine puhkemajandus- ja kultuuriteenuste ning kohaturunduse kaudu.
- ✓ Keskenduda säästva ja atraktiivse linnaruumi arendamisele. I-Virumaa linnapiirkondades on ka teravam vajadus endiste kaevandusasulate ja muude vähemarenenud linnaosade füüsilise, sotsiaalse ja majandusliku taaselavdamise ning venekeelse kogukonna parema sidustamise järele kogu Eesti ühiskonnaelu ja tööturuga (nt täiendavate riigistruktuuride toomisega).
- ✓ Ühiskonna sidususe kasvatamisel, venekeelsete rahvusgruppide integreerimisel ühiskonda ja teenuste kättesaadavuse tagamisel on Ida-Virumaal kõrgendatud vajadus kohalike kogukondade omaalgatusliku tegevuse ja koostöö soodustamise järele muu Eesti suunal.
- ✓ Tulenevalt pikaajalisest kaevandus- ja tööstuspärandist on Ida-Virumaal olulisem keskenduda ka kaevandamise ja tööstuse jääkressursside kasutuselevõtule, mahajäetud kaevandusalade ja tööstushoonete kasutuselevõtule turismis ja muudes funktsioonides.

PÕHJA-EESTI

62. Tänu pealinnapiirkonna hoogsale arengule on siin võimalik osa saada riigi soodsaimas arenguseisundis oleva regiooni eelistest, seda suuresti tänu Eesti peamise kasvukeskuse ja rahvusvahelise värava olemasolule, mis on kogu regiooni ulatuses aeg-ruumiliselt võrdlemisi hästi ligipääsetav. Seetõttu on regioonis tervikuna võimalik saada osa mitmekesisematest töö-, teenuste tarbimise ja eneseteostuse võimalustest, mille tulemuseks on omakorda kõrgemalt haritud ja kvalifitseeritud tööealine elanikkond, mitmekülgsem ja kõrgemat lisandväärtust loov majandustegevus ning soodsam demograafiline perspektiiv võrreldes ülejäänud Eestiga.

63. Samas on regiooni üks spetsiifiline probleem see, et väljaspool pealinnapiirkonda paiknevad piirkonnad sõltuvad liialt pealinnaregioonis pakutavatest töökohtadest ja teenustest. See väljendub ülemäärases regioonisiseses liikumisvajaduses ja selle rahuldamisega seotud väljakutsetes (ühistransport ja teedevõrk). Ka valglinnastumise soovimatud mõjud[42] ilmnevad kõige intensiivsemalt just pealinnaregioonis. Regiooni spetsiifilised arenguprobleemid on seotud ka suurte kontrastidega siserändes ja muude toimepiirkondade keskuste nõrgenemisega pealinnaregiooni mõjupiirkonnas. See pärsib kestliku arenguvõime eelduseid regiooni mitmetes osades. Teisalt on regiooni muude toimepiirkondade majandusel täita oluline roll pealinna ja Ida-Virumaa varustamisel kohalpeal toodetud toiduainete ja ehitusmaterjalidega.

64. Põhja-Eesti puhul on eeskätt tulenevalt Tallinna linnapiirkonna suurusest ja rahvusvahelisest positsioonist olulisem pöörata tähelepanu järgnevate meetmete ja tegevussuundade elluviimisele.

- ✓ Kasvatada pealinnapiirkonna rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet mitmekülgse ja teadmusmahuka ettevõtluse kasvu hoogustamise abil.
- ✓ Edendada pealinnapiirkonna rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosivat ning välismaisele oskustööjõule ja tippspetsialistidele atraktiivset linnaruumi ning elu- ja tegevuskeskkonda.
- ✓ Keskenduda pealinnapiirkonna hajusa kasvu ja valglinnastumisega kaasnevatele arenguprobleemidele – intensiivseima valglinnastumise tõttu on pealinnapiirkonnas eriti tähtis keskenduda kompaktse linnaruumi ja mitmekeskuselise asustussüsteemi tugevdamisele. Pealinna „satelliitkeskuste“ teenuste ja ühenduste arendamine koos ülejäänud linnapiirkonnaga ning kogu linnapiirkonda hõlmava ühistranspordisüsteemi terviklik arendamine on siin väga oluline.
- ✓ Rahvastiku intensiivseima koondumise tõttu on pealinnapiirkonnas lähiaastatel ka suurim vajadus lapsehoiuteenuse arendamise järele. Teenuste infrastruktuuri arendamisel tuleb rahvastiku vanuselise koosseisu eripärade tõttu pealinna lähitagamaal arvestada pikemas perspektiivis kõikuva nõudlusega eri avalike teenuste järele.
- ✓ Asustussüsteemi tasakaalustatud arengu soodustamiseks on vaja rohkem panustada ka regiooni muude, pealinnapiirkonna kaugemas mõjualas paiknevate keskuste ja toimepiirkondade tugevdamisele. Nende toimepiirkondade ettevõtluse ja tööturu arendamisel tuleb keskenduda mitmekülgse ettevõtlusstruktuuri tugevdamisele, sh nii tootmis-, teenindus- kui põllumajandusettevõtete lisandväärtuse kasvatamisele.

[42] Nt intensiivne loodusmaastike hõivamine, transpordi ja sotsiaalse infrastruktuuri puudulikkus, liigsest autopõhisest pendelrändest tekkinud negatiivsed mõjud linnakeskkonnale.

- ✓ Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikumaks kasutuselevõtuks pealinnapiirkonnast väljaspool on oluline keskenduda teadmusmahukamatele ja uuenduslikele tegevusaladele intelligentsete hoonete ja keskkonnatehnoloogiate arendamisel (Rakvere, Järvamaa) ning ehitusmaterjalide tootmisel.
- ✓ Arvestades head mullaviljakust ja põllumajanduslikke traditsioone on regiooni lõunapoolses osas kõrgem potentsiaal intensiivseks põllumajandustootmiseks (nt. teravilja- ja piimasaadused) ja vastava toodangu väärindamisele.
- ✓ Soodsa asendi eeliste tõttu Läänemere arenguvööndis on Põhja-Eesti arendusregiooni puhul eriline tähtsus ka toimepiirkondade ülepiiri sidustatuse ja koostöö tugevdamisel. Eriti oluline on keskenduda seejuures Tallinna-Helsingi ja kogu Tallinna linnaregiooni ja Uusimaa regiooni arenduskoostöö edendamisele, kasutamaks kogu regiooni hüvanguks paremini ära Soome olulisema kasvukeskuse lähedust – seda nii ettevõtluskeskkonna, teaduse ja innovatsiooni, ühtse tööjõuareaali kui muudes valdkondades, milles omatakse ühist arengupotentsiaali.
- ✓ Väga tähtis on pöörata suuremat tähelepanu kogu Põhja-Eesti regiooni turundamisele ühtse turismisihtpiirkonnana, kasutamaks Tallinna atraktiivsust välisturismi sihtkohana paremini kogu Põhja-Eestis ning meelitamaks turiste ja külastajaid rohkem Tallinnast väljapoole. Ka atraktiivsed puhke-, suvitus- ja rekreatsioonipiirkonnad ennekõike Põhja-Eesti rannikualal loovad selleks häid võimalusi. Suur mereturismi potentsiaal loob siin kõrgendatud vajaduse ka väikesadamate arendamiseks.

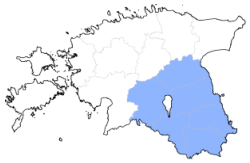

LÕUNA-EESTI

65. Regiooni kuulub kuus maakonda, mille jaoks on kesksem roll Tartul kui kogu regiooni peamisel tõmbekeskusel. Tartu, kuhu on koondunud rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise kõrghariduse, meditsiini ja T&A institutsionaalne baas ning arvestatav hulk teadmusmahukat ettevõtlust ja töökohti, mõjutab Eesti tähtsuselt teise tõmbekeskusena tuntavalt kogu Lõuna-Eesti regiooni arengutingimusi. Regioon paistab kogu Eesti võrdluses silma võrdlemisi edukalt toimiva turismi- ja puhkemajandussektori, huvitava loodus- ja kultuuripärandi, suhteliselt kõrge tööealise elanikkonna osatähtsuse ning omanäoliste kultuurilis-ajalooliste identiteedipiirkondade rohkuse poolest. Samas on Lõuna-Eestile iseloomulikud märkimisväärsed regioonisisesed arenguerinevused, eriti Tartu linnapiirkonna ja toimepiirkondade äärealade vahel. Seetõttu seisavad eeskätt väljaspool Tartu linnapiirkonda ja regiooni teisi tähtsamaid keskuseid paiknevad piirkonnad vastamisi väljakutsetega, kuidas tagada aktiivsem osalemine tööjõus, kiirem majandustegevuse lisandväärtuse kogutoodangu, kohaliku tulubaasi ja tootlikkuse kasv ning kohanduda keskmisest kiirema rahvastiku kahanemise ja vananemisega.

66. Lõuna-Eesti puhul on vaja erilist tähelepanu pöörata järgnevatele meetmetele ja prioriteetsetele arendustegevustele.

- ✓ Keskenduda Lõuna-Eesti elanike töövõimaluste ning sissetulekute suurendamise meetmetele, mis on suunatud toimepiirkondade ettevõtluse ja majanduskasvu stimuleerimiseks ning inimressursi tõhusamaks kasutuselevõtuks tööturul ja majandusarengus.
- ✓ Tõsta Tartu linnapiirkonna rahvusvahelist konkurentsivõimet teadmuspõhise majanduse keskusena, spetsialiseerudes eeskätt konkreetsetele nišivaldkondadele (nt biomeditsiin, biotehnoloogia ja IKT). Samal eesmärgil on siin olulisem keskenduda ka atraktiivse elukeskkonna ja teenuste tagamisele, et soodustada välismaiste tippspetsialistide ja teadlaste siiatulekut.

- ✓ Piirkonna majandusstruktuuris ja hõives suure osatähtsusega traditsiooniliste ja tööjõumahukate tootmisharude (nt põllumajandus, metsandus, toiduainetööstus) tõttu on siin oluline pöörata suuremat tähelepanu nende harude lisandväärtuse kasvatamisele.
- ✓ Piirkondlike ressursside oskuslikumaks kasutuselevõtuks regiooni arengus on oluline ka muude piirkonnaspetsiifiliste kompetentsi- ja kasvuvaldkondade majandustegevuse elavdamine – sh rahvakultuurile tuginev loomeettevõtlus (Viljandi), energiatõhus logistika (Valga), aiandus, maastikuarhitektuur ja põllumajandussaaduste sordiaretus (Räpina, Jõgeva), puidu- ja mööblitööstuse tehnoloogiad (Võru).
- ✓ Piirkonna looduslike eelduste paremaks ärakasutamiseks tuleb pöörata suuremat tähelepanu ökoloogiliste tegevusalade (sh ökoenergeetika, öko- ja loodusturism, ökopõllumajandus, köögiviljakasvatus, tervise- ja loodustooted) edendamisele.
- ✓ Lõuna-Eesti puhul väärib enam tähelepanu ka piirkondade omanäolisust tugevdavate tegevusalade ja kohaturunduse toetamine, et veelgi tugevdada piirkonna turismipotentsiaali ning suurendada Lõuna-Eesti eripärase kultuuripärandiga piirkondade - Peipsiveere, Setomaa, Vana-Võromaa, Mulgimaa - eripära kasutuselevõttu töökohtade ja uue ettevõtluse loomisel.
- ✓ Tugevdamaks Tartu linnapiirkonna mõju kogu regiooni arengus on vaja pöörata suuremat tähelepanu Tartu linnapiirkonna paremale sidustamisele regiooni ülejäänud osadega transpordiühenduste ja arenduskoostöö kaudu.
- ✓ Väga oluline on keskenduda Lõuna-Eesti paremale sidustamisele ja koostööle ülepiiri regioonidega – eeskätt Tartu heade rahvusvaheliste transpordiühenduste tagamise, Valga-Valka piiriülese tõmbekeskuse ja logistilise baasi ning ülepiiri arenduskoostöö kaudu Petserimaa ja Läti kirdeosaga. Vaja on keskenduda ka piiriüleste teenuste arendamisele, realiseerimaks näiteks Lõuna-Eesti tugevat potentsiaali piiriüleste meditsiini-, heaolu- ja rekreatsiooniteenuste osutamiseks.
- ✓ Kuna mitmed Lõuna-Eesti toimepiirkonnad on muu Eesti taustal kiiremini kahaneva ja vananeva elanikkonnaga, tuleb siin suuremat tähelepanu pöörata ka teenuste uuenduslikumale ja polüfunktsionaalsemale osutamisele säilitamaks toimepiirkondade keskuste tagamaal piisav teenuste kättesaadavus.
- ✓ Lisaks tuleb rahvastiku intensiivsema koondumise tõttu Tartu linnapiirkonda arvestada siin ka suurema vajadusega lapsehoiu- ja lasteaiateenuse arendamise järele.

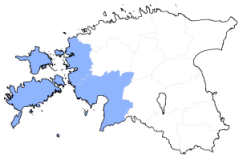

LÄÄNE-EESTI

67. Regioon on seesmiselt mõnevõrra vähem terviklik ja sidustatud, kuid lisaks asendile on Lääne-Eesti arendusregiooni piirkondadele omased mitmed sarnased arengutingimused. Regioonile on iseloomulik suhteliselt hõre asustus, merelisus, rannaalade ja perifeersete väikesaarte suur osatähtsus, puhas ja kõrge turismipotentsiaaliga looduskeskkond ning rahvastiku märkimisväärne hooajaline kõikumine (peamiselt puhkajate ja „teise kodu“ külastajate arvelt). Samuti on regiooni eripäraks kõigi toimepiirkondade jaoks ühtse tõmbekeskuse puudumine arenguregioonis endas, vaid tõmbekeskuseks on eeskätt Tallinn. Lisaks on Lääne-Eestile iseloomulik suhteliselt kõrge majandustegevuse tootlikkus ning tööjõus osalemine. Selleks loob häid eelduseid kolme ülikooli regionaalse kolledži olemasolu, mis on aidanud kujundada spetsialiseerumist piirkondlike eeldustega haakuvatele kompetentsi- ja ettevõtlusvaldkondadele. Peamised ühised väljakutsed Lääne-Eesti kestliku arenguvõime tagamisel on võrdlemisi kiire püsirahvastiku vähenemine

eeskätt nooremaealiste osas ja saartel, turismi- ja puhkemajandussektori hooajalisus, varasemate põhitegevusalade (kalandus ja põllumajandus) kokkutõmbumisega kaasnenud väljakutsed tööhõives ning saarte tootmisettevõtete konkurentsieeldusi piirav väike kohapealne turg ja raskendatud ligipääs muudele turgudele.

68. Lääne-Eesti eripäraseid arenguvajadusi arvestades on muu hulgas vaja suuremat tähelepanu pöörata järgnevatele meetmetele ja tegevustele.

- ✓ Rakendada meetmeid, mis on suunatud toimepiirkondade majanduskasvu stimuleerimisele, töökohtade ja teenuste kättesaadavuse parandamisele, piirkonnaspetsiifiliste ressursside ja omanäolisuse paremale kasutuselevõtule majanduses ning regiooni ühtsele kohaturundusele.
- ✓ Tugevdada Pärnu linnapiirkonna keskusfunktsioone ülejäänud arendusregiooni arengus.
- ✓ Oluline on keskenduda piirkonnaspetsiifiliste kompetentsivaldkondade väljaarendamisele ja sellele toetuva kõrgema lisandväärtusega majandustegevuse elavdamisele taastusravi ja terviseedenduse (Haapsalu), turismikorralduse (Pärnu) ja väikelaevaehituse (Saaremaa) valdkonnas.
- ✓ Ettevõtluse ja majanduskasvu stimuleerimisel on Lääne-Eestis regiooni looduskeskkonna iseärasuste tõttu (eelkõige saartel ja rannikualadel) otstarbekas pühenduda enam selle kestlikule majandamisele, rohe- ja biomajanduse potentsiaali ärakasutamisele ettevõtluse arendamisel ning loomakasvatusele ja mahepõllumajandusele, keskendudes senisest enam selle toodangu väärindamisele.
- ✓ Asendiga kaasneva arengupotentsiaali paremaks ärakasutamiseks on oluline pöörata suuremat tähelepanu „merelisusega" seonduvate ressursside, kompetentside ja tegevusalade oskuslikumale ja omavahel sidustatud viisil ärakasutamisele. Muuhulgas on Eesti piirkondadest just Lääne-Eestis kõige otstarbekam edendada kalandust, kalandusega seotud logistikat ning mereressursside ja kala väärindamist.
- ✓ Selle kõrval tähtsustub eelkõige just Lääne-Eesti piirkonnas väikesaarte traditsioonilist kultuuri- ja looduspärandit (sh UNESCO kultuuripärandi nimistusse kuuluv Kihnu kultuuriruum) hoidva ja väärindava arendustegevuse toetamine.
- ✓ Regiooni turundamisel tervikliku turismisihtpiirkonnana ning piirkonna omapäraga seotud turismiteenuste arendamisel tuleb kestliku arenguvõime tagamiseks keskenduda enam puhkemajandussektori hooajalisuse vähendamisele ja uute turgude hõivamisele.
- ✓ Lääne-Eesti nõrgem ruumiline sidustatus „mereliste barjääride" tõttu tingib selle, et on vaja pöörata rohkem tähelepanu ka tegevustele regiooni toimepiirkondade paremaks omavaheliseks ning ülepiiri sidustamiseks Läänemere lähiriikidega (sh Via Baltica arengukoridori ja piirkonna väikesadamate võrgustiku väljaarendamiseks).
- ✓ Samuti on Lääne-Eesti puhul vaja strateegia meetmete ja tegevuste elluviimisel pöörata tähelepanu saarelisusest tulenevatele erivajadustele (ebasoodsamad ühendusvõimalused ning ligipääs saarevälistele turgudele ja töövõimalustele, tundlik looduskeskkond, põhivajadustega setotud teenuste kättesaadavus väikesaartel jmt).

7. Strateegia elluviimise juhtimine ja seire

69. Regionaalarengu strateegia viiakse ellu vastavalt Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005. a määrusele nr 302 „Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord".

70. **Strateegia elluviimisel** järgitakse mitmetasandilise valitsemise põhimõtet. Regionaalarengu strateegiast peavad juhinduma eeskätt Vabariigi Valitsus, ministeeriumid, maavalitsused ja kohalikud omavalitsused ning muud strateegia elluviimises osalevad partnerid. Strateegia detailsem elluviimine toimub kahe koostatava rakendusplaani alusel, mis sisaldavad täpsustatud infot elluviidavate tegevuste, vastutajate ja ressursi vajaduse kohta. Tulenevalt regionaalarengu strateegia valdkondadeülesest iseloomust sisaldab strateegia rakendusplaan ka strateegia eesmärkide saavutamiseks olulisi tegevusi, mida viiakse ellu teiste valdkondlike arengukavade kaudu. Rakendusplaanid kattuvad ühe aasta ulatuses, et tagada strateegia sujuv elluviimine. Esimese rakendusplaani esitab Siseministeerium koos strateegia eelnõuga aastateks 2014–2017. Teise rakendusplaani aastateks 2017–2020 esitab Siseministeerium Vabariigi Valitsusele hiljemalt 2017. a maiks. Teise rakendusplaani koostamise aluseks on lisaks Vabariigi Valitsusele esitatavale ülevaatele strateegia elluviimise kohta sisend teistelt strateegia elluviimises osalevatelt ministeeriumitelt, üleriigilistelt omavalitsusliitudelt, maavalitsustelt jm piirkondlikelt organisatsioonidelt koos ettepanekutega strateegia täiendamiseks ja selle rakendusplaani uuendamiseks.

71. Strateegia elluviimist koordineerib ***Siseministeerium***. Siseministeeriumi ülesanneteks strateegia elluviimisel ja regionaalarengu suunamisel laiemalt on riigi regionaalpoliitika (sh linnapoliitika) keskne koordineerimine, regionaalarengu strateegiline kavandamine, meetmete ja muude instrumentide korraldamine regionaalarengu suunamiseks, regionaalpoliitiliste instrumentide elluviimiseks vajaminevate ressursside kavandamine, järelevalve teostamine riigi finantseeritavate teenuste territoriaalse kättesaadavuse üle, valdkonnapoliitikateüleste tegevuste koordineerimine ja nende regionaalse mõju hindamise nõustamine ning riigi ja piirkondade arenguhuvide tasakaalustamine ja sidustamine.

72. ***Teised strateegia elluviimises osalevad ministeeriumid ja nende allasutused*** viivad strateegiat ellu vastavalt oma tegevustele ja ülesannetele strateegia rakendusplaanis. Strateegia elluviimises osalevad muud ministeeriumid on Keskkonnaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Põllumajandusministeerium, Kultuuriministeerium ja Rahandusministeerium.

73. Juhindudes strateegias välja toodud regionaalarengu suunamise üldistest põhimõtetest valdkonnapoliitikate kavandamisel ja elluviimisel, panustavad strateegia elluviimisse ning eesmärkide saavutamisse ***kõik ministeeriumid***.

74. Rakenduslikes ülesannetes on oluline roll strateegia elluviimises ka maavalitsustel, kohalikel omavalitsustel ja nende liitudel, maakondlikel arenduskeskustel, ülikoolide regionaalsetel kolledžitel ning Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusel, sest nad osalevad mitmete strateegia rakendusplaanis nimetatud tegevuste väljatöötamises ja elluviimisel. Seejuures on ***maavalitsuste*** roll olla piirkondlikus arendustegevuses ühiste riigiressursside haldaja ja arendaja ning ühistegevuste kavandaja (sh maakonna arengukava koostajana) riigi ressursside osas. ***Maakondlike omavalitsusliitude*** roll on olla piirkonna omavalitsuste ühiste ressursside haldaja ning nendel põhinevate ühistegevuste üle otsustaja ja elluviija. ***Maakondlikud arenduskeskused*** on piirkonna arenduskoostöö kesksed korraldajad ja ühisprojektide rakendajad ning piirkondlikuks tugivõrgustikuks ettevõtete ja vabakonna arendustegevuses. ***Ülikoolide regionaalsetel kolledžitel*** on täita võtmeroll piirkonnaspetsiifiliste ressursside ja kompetentside arendamisel ning „kapitaliseerimisel" koostöös piirkonna ettevõtete ja avaliku sektoriga.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus on ennekõike strateegiaga kavandatavate regionaalarengu toetusmeetmete otsene rakendaja ja partner nende täpsemal väljatöötamisel.

Joon. 9. *Strateegia elluviimise institutsionaalne korraldus.*

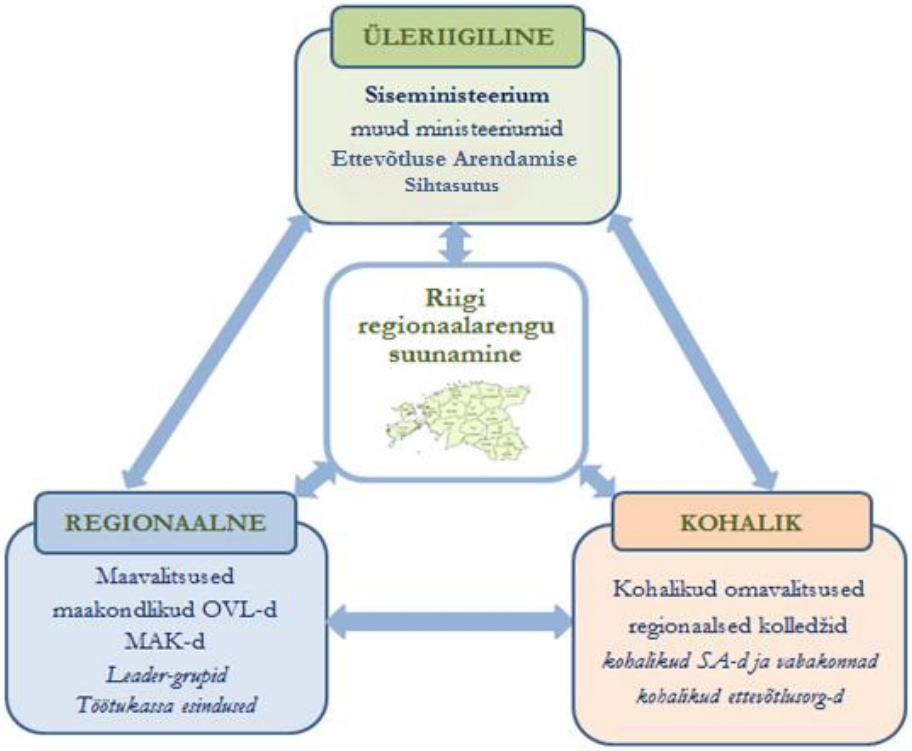

75. **Strateegia elluviimise järelevalve** põhineb eelkõige strateegias fikseeritud eesmärkide mõjuindikaatorite saavutamise ja meetmete seirenäitajate hindamisel ning rakendusplaanis sisalduvate tegevuste tähtaegse ja tulemusliku elluviimise jälgimisel. Strateegia elluviimise järelevalvet korraldab Siseministeerium. Strateegias ja rakendusplaanis sisalduvate eesmärkide ja meetmete tulemuste ja väljundite hindamiseks vajaliku info ja andmete kättesaadavuse tagavad Siseministeeriumi tehtud päringute alusel kõik tegevuste elluviimise eest vastutajad.

76. Siseministeerium esitab Vabariigi Valitsusele üks kord aastas ülevaate strateegia täitmise, strateegias ja rakendusplaanis esitatud eesmärkide saavutamise ning meetmete elluviimise kohta. Ülevaate koostamist korraldab Siseministeerium koos ***strateegiat elluviivate organisatsioonide esindajatest koosneva töörühmaga***. Kõikide strateegias ja selle rakendusplaanis toodud seirenäitajate jälgimise eest vastutab Siseministeerium. Töörühmal on keskne roll strateegia ja selle rakendusplaani elluviimise koordineerimisel ülesandega koondada vajalikku infot strateegia elluviimise ülevaadete koostamiseks, osaleda töörühma sisulistes aruteludes ja teha vajaduse korral ettepanekuid strateegia rakendusplaani täiendamiseks. Strateegia elluviimise ülevaated koos töörühma ettepanekutega strateegia või selle rakendusplaani täiendamiseks kiidab heaks Vabariigi Valitsus. Strateegia täiendamise algatab regionaalminister, kaasates vajaduse korral teisi strateegia elluviimises osalevaid ministeeriume või muid organisatsioone.

77. Lisaks iga-aastastele ülevaadetele strateegia elluviimise kohta koostab Siseministeerium strateegia elluviimise perioodi jooksul vähemalt ühe põhjalikuma analüüsi strateegia elluviimise kohta koos vahehinnanguga strateegia senisele elluviimisele ja selle eesmärkide saavutamisele.

78. Strateegia eesmärkide täitmise, kestuse või elluviimise lõppedes korraldab Siseministeerium koostöös asjaomaste ministeeriumide ja kaasatud huvitatud osapooltega strateegia täitmise

lõpparuande koostamise. Strateegia täitmise lõpparuande esitab regionaalminister Vabariigi Valitsusele hiljemalt kuue kuu jooksul strateegia elluviimise lõppemisest arvates.

79. Strateegia maksumuse prognoos eesmärkide ja meetmete lõikes perioodil 2014–2017 ning meetmete ja tegevuste elluviijad ja ajakava on loetletud strateegia rakendusplaanis (lisa 2).

80. **Strateegia elluviimisega seotud riskid** on seotud eelkõige strateegia meetmete elluviimise võimaliku ebapiisava rahastamisega ja institutsionaalse võimekusega, mis võib takistada strateegia eesmärkide ja oodatava mõju saavutamist. Oluliseks riskiks on ka oht, et muude valdkonnapoliitikate panus regionaalarengu strateegia eesmärkide ja põhimõtete elluviimisel ning oma territoriaalse mõõtme tugevdamisel jääb nõrgaks. Peamisi riske aitab leevendada laiem suhtumine regionaalarengu strateegiasse kui prioriteetsesse alusdokumenti nii riigieelarve kui EL struktuuritoetuse meetmete rahastuse planeerimisel aastatel 2014-2020. Väga oluline on eelnimetatud riskide leevendamiseks ka „Horisontaalsete teemade juhendi“ ja VV kinnitatud „Mõjude hindamise metoodika“ juurdumine poliitikakujunduses ja õigusloomes ning ministeeriumite piisav nõustamine vastavate juhendite rakendamisel territoriaalsete mõjudega ja regionaalarengu strateegia põhimõtetega arvestamise osas. Samuti aitab strateegia elluviimise institutsionaalse võimekusega seotud riske leevendada tervikliku haldusterritoriaalse reformi läbiviimine seotult eri haldustasandite funktsioonide ja kohustuste korralduse ajakohastamisega piirkondliku arengu suunamisel ja haldamisel.

8. Seosed teiste arengukavade ja horisontaalsete valdkondadega

8.1 Seosed piirkondlike ja üleriigiliste strateegiliste dokumentidega

Regionaalarengu strateegia on oma olemuselt valdkondadeülene strateegiline arengudokument, mis toetab teiste valdkondlike arengukavade elluviimist ning annab kehtivatele valdkondlikele arengukavadele juhtnöörid nende territoriaalse mõju suunamiseks regionaalarengu üldisi eesmärke ja põhimõtteid arvestavas suunas. Regionaalarengu strateegia annab olulise sisendi ka koostamisel olevatele ja edaspidi koostatavatele valdkondlikele ja horisontaalsetele arengukavadele. Tulenevalt regionaalarengu strateegia valdkondadeülesest iseloomust sisaldab strateegia rakendusplaan ka tegevusi, mida viiakse ellu teiste olemasolevate või koostatavate valdkondlike arengukavade kaudu.

Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“. Regionaalarengu strateegial ja üleriigilisel planeeringul on oluline teineteist täiendav roll – kui üleriigiline planeering määrab muu hulgas kindlaks riigi regionaalse arengu suunamise ruumilised alused ja üldised sihid, siis regionaalarengu strateegia ülesanne on kujundada regionaalse arengu suunamise ja toetamise täpsemad põhimõtted ning ajaspetsiifilised eesmärgid, meetmed ja tegevused.

Maakondlikud arengukavad. Maavanemale Vabariigi Valitsuse seaduse § 84 lõikega 1 määratud ülesande – hoolitseda maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest – täitmiseks on peaaegu kõikides maakondades vastu võetud maakondlikud arengukavad või -strateegiad. Praegu kehtivaid maakondlikke strateegiaid on arvestatud ühe alusena strateegia koostamisel. Regionaalarengu strateegia eesmärgid ning meetmed, sealhulgas strateegias esile toodud piirkondlikud erisused ning fookused meetmete elluviimiseks on sisendiks koostatavatele ning uuendatavatele maakondlikele arengukavadele. Maakondlikud arengukavad täpsustavad regionaalarengu strateegia meetmete elluviimist maakondlikul tasandil, sisaldades kokkuleppeid piirkondlike spetsialiseerumisvaldkondade (sealhulgas mitut maakonda hõlmav spetsialiseerumine), eelisarendatavate piirkondlike ressursside ning võtmetegevuste kohta regionaalarengu strateegia meetmete elluviimisel.

Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“. Regionaalarengu strateegial on oluline konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ üldeesmärkide saavutamist toetav roll. Strateegia täiendab konkurentsivõime kava riigisisese vaatega, olles suunatud eri piirkondade spetsiifilise probleemistiku lahendamisele ja arengueelduste paremale ärakasutamisele. Regionaalarengu strateegia elluviimise aluseks olev visioon näeb ette, et iga piirkond panustab oma eripärale tuginedes Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest.

Eesti säästva arengu riikliku strateegia "Säästev Eesti 21". Regionaalarengu strateegia elluviimine toetab otseselt säästva arengu riikliku strateegia eesmärgi nr 3 „Sidus ühiskond“ aastaks 2030 soovitava regionaalse tasakaalustatuse seisundi poole liikumist. Regionaalarengu strateegia meetmed soodustavad ka sotsiaalse kaasatuse ning kodanikuühiskonna tugevnemist.

Eesti julgeolekupoliitika alused. Regionaalarengu strateegia elluviimine toetab otseselt julgeolekupoliitika aluste ühiskonna toimepidevuse ja sidususe tegevussuuna üht prioriteetidest – ühtlast regionaalset arengut. Regionaalarengu strateegia näeb ette meetmete elluviimist ühtlase regionaalse arengu ja asustatuse tagamiseks vajaliku infrastruktuuri väljaarendamist, toetab kohalike omavalitsuste suutlikkuse tõstmist, aitab parendada hariduse, tervishoiu ja muude avalike teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning on regionaalpoliitika tervikliku juhtimise alus.

Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020. Regionaalarengu strateegia on kultuuripoliitika põhialustega seotud mitmeti. Strateegia pöörab suurt tähelepanu kultuurikeskkonna pakutavate võimaluste ärakasutamise soodustamisele piirkondlikus arengus ning eri piirkondade kultuurilise omapära säilitamisele ja väärindamisele ning seeläbi töökohtade loomisele. Seejuures näeb

regionaalarengu strateegia ette eraldi tegevusena omanäolise kultuurilis-ajaloolise pärandiga piirkondade kultuuri ja regionaalarengu programmide rakendamist. Strateegia toetab samuti kogukondliku tegevuse aktiveerimist piirkondliku kultuurikeskkonna ja loomemajanduse edendamisel. Strateegia seab üheks läbivaks põhimõtteks regionaalarengu suunamisel targa piirkondliku spetsialiseerumise toetamise, nähes sealhulgas ette tegevused kultuurilis-ajaloolistele eripäradele tuginevate piirkonnaspetsiifiliste kasvuvaldkondade eelisarendamiseks. Selliste piirkonnaspetsiifiliste valdkondadena on tõstetud esile näiteks rahvakultuurile tuginevat loomeettevõtlust Viljandis ja Seto kultuurimajandust Võru- ja Põlvamaal. Strateegia seab läbivaks põhimõtteks samuti teenuste hea kättesaadavuse tagamise, sõnastades seeläbi ka üldisemad alused kultuuri- ja vaba aja teenuste võrgu kujundamiseks.

Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015. Turvalisuspoliitika alusprintsiipide kohaselt tuleb riiklike otsuste tegemisel läbivalt kaaluda mõju turvatundele ja turvalisusele. Ühiskonna turvalisuse suurenemine on võimalik vaid koordineeritud ja pikaajalise töö tulemusena. Regionaalarengu strateegia on seadnud olulisele kohale piirkondade elukeskkonna turvalisuse suurendamise. Kaudselt aitab sellele kaasa kogu strateegia oma meetmetega, olles suunatud eri piirkondade sotsiaal-majanduslikule arengule, mis loob iseenesest suuremat turvalisust ning ühtlasemat sotsiaalset ja majanduslikku turvatunnet eri piirkondades üle Eesti. Regionaalarengu suunamise üldiste põhimõtete juures rõhutab strateegia vajadust vältida kindlate turvalisuse probleemide koondumist üksikutesse piirkondadesse. Turvalisemale elukeskkonnale aitavad kaasa ka tegevused, mis on suunatud kogukondade rolli tugevdamisele piirkondade arengus, sh turvalisema elukeskkonna loomisele nii linna- kui maapiirkondades.

8.2 Seosed valdkondlike arengukavadega[43]

Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015. Eelkõige regionaalarengu strateegia meetmete „Toimepiirkonna inimressursi tõhusam kasutuselevõtt tööturul ja majandusarengus“ ja „Piirkondade tark spetsialiseerumine T&A, ettevõtete ja kohaliku avaliku sektori koostoimes“ elluviimisega toetatakse regionaalsete kolledžite õppe paremat sidustamist ühiskonna vajaduste ja tööturu ootustega. Regionaalarengu strateegia elluviimisel seostatakse piirkondlikud kolledžid tugevamalt piirkondliku eripäraga, see aitab muuta selgemaks tööjaotuse erinevate õppeasutuste vahel, võimaldab kõrgharidusel paremini teenida Eesti ja piirkondade arenguhuvisid ning toetada piirkondades majanduslikku innovatsiooni.

Laste ja perede arengukava 2012–2020. Regionaalarengu strateegia meetmete „Toimepiirkonna keskuste tagamaal teenuste parem kohandamine hõreasustuse tingimustele“ ning „Lapsehoiuteenuste hea kättesaadavus suuremates linnapiirkondades“ elluviimisega aidatakse suurendada lasteaia- ja lapsehoiukohtade arvu ning parandatakse teenuse kättesaadavust. Nende meetmete elluviimisega parandatakse vanemate võimalusi tööl käimiseks, pere majandusliku toimetuleku parandamiseks ning toetatakse laste varast arengut, aidates seeläbi kaasa laste ja perede arengukava 2012–2020 eesmärkide elluviimisele.

Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020. Rahvastiku tervise seisukohalt on tasakaalustatud piirkondlik areng äärmiselt oluline, kuna sellest oleneb ka tervishoiuteenuste piisav kättesaadavus kõigis piirkondades elavatele inimestele. Piirkondlikud erinevused elanike sissetulekutes võivad asetada osa rahvastikust ebasoodsamasse olukorda ka tervisekäitumuslike valikute tegemisel. Tervishoiu teenuste kättesaadavuse tagamine on mõlema strateegia subjektiks. Regionaalarengu strateegia meetmete elluviimisega toetatakse muu hulgas investeeringuid spordirajatistesse ja tervisekeskustesse ning keskuseid tagamaaga sidustavate jalg- ja jalgrattateede rajamiseks, millega luuakse eeldused elanikkonna seas tervislike eluviiside levimiseks, ning tervisehoiuteenuste infrastruktuuri arendamiseks toimepiirkondades, vähendades piirkondlikke erinevusi elanikkonna tervist mõjutavate teenuste kättesaadavuse osas.

[43] Kirjeldatud ei ole seoseid kehtivate valdkondlike arengukavadega, mille elluviimine lõppeb 2013. aastal.

Liikumisharrastuse arengukava aastateks 2011–2014. Eelnevas punktis nimetatud tegevuste kaudu luuakse samuti soodsamad eeldused elanikkonna seas tervislike eluviiside levimiseks, vähendades piirkondlikke erinevusi liikumisharrastuseks ja harrastusspordiks vajaliku infrastruktuuri mitmekesisuse ja kättesaadavuse osas.

Kodanikuühiskonna arengukava 2011–2014. Kohaliku omaalgatuse ning piirkondlike ühenduste (eelkõige küla- ja asumiseltsid) tegevuse toetamise kaudu aitab regionaalarengu strateegia kaasa kodanikuühenduste tegutsemisvõimekuse ja elujõu suurendamisele. Kodanikuühiskonna arengukava meetmed kodanikuühenduste kui avalike teenuste osutamise partnerite tegevuse tugevdamiseks täiendavad eelkõige regionaalarengu strateegia meetmete „Kaasava ja kogukonnaalgatusi toetava linnaarengu edendamine“ ning „Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tugevdamine“ elluviimist, luues paremad võimalused kodanikuühendustele piirkondlikus arendustegevuses osalemiseks ning kogukonnateenuste osutamiseks.

Riiklik arengukava "Eesti merenduspoliitika 2012–2020". Regionaalarengu strateegia aitab kaasa merenduspoliitika arengukava eesmärkidest mereturismi ja väikesadamate võrgustiku väljaarendamisele ning merenduse ja randlusega seotud kompetentsi ja ettevõtluse arendamisele Lääne-Eestis (meetmete „Piirkondade nutikas spetsialiseerumine T&A, ettevõtete ja kohaliku avaliku sektori koostoimes“ ning „Piirkondade omanäolisust tugevdavate tegevusalade ja kohaturunduse toetamine“ elluviimisel). Strateegia toetab ka piirkondlikku spetsialiseerumist, mis väikelaevaehituse kompetentsi arendamise näol Saaremaal toetab merenduspoliitika eesmärki muuta Eesti laevaehitus ja -remont rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks.

Looduskaitse arengukava aastani 2020. Looduskaitse arengukava eesmärkide toetamiseks on regionaalarengu strateegia rakendamisel oluline arvestada elluviidavate tegevuste mõjuga looduskeskkonnale, näiteks piirkondade külastuskeskkonda edendavate tegevuste kavandamisel silmas pidada tasakaalu külastatavuse, turismitulu ning loodusväärtuste säilimise vahel. Regionaalarengu strateegia meetme 48.2 tegevustega piirkondlikku eripära rõhutavate turismi- ja külastusobjektide ning turismitoodete ja -teenuste arendamisel aidatakse kaasa ka Looduskaitse arengukavas nimetatud ülesannetele loodusturismi arendamisel. Mitmed strateegia eesmärgi 3 „Piirkonnaomaste ressursside oskuslikum ärakasutus“ tegevused eeldavad piirkonnaspetsiifiliste loodusressursside oskuslikumat kasutamist piirkondlikus ettevõtluses, turismis ja kohaturunduses, sellega aidatakse kaasa piirkonnaspetsiifiliste looduse hüvede väärindamisele. Lähtuvalt Looduskaitse arengukava eesmärkidest on nende tegevuste puhul oluline pöörata tähelepanu vastava ökosüsteemi osade kaitsele ja säästvale kasutusele. Looduskaitse arengukava eesmärkide saavutamisele võib aidata kaasa ka piirkondliku ja kohaliku tasandi organisatsioonide aktiivne osalemine ülepiiri arenduskoostöös.

Eesti keele arengukava 2011–2017. Piirkondade omanäolisust tugevdavate tegevusalade ja kohaturunduse toetamise meetme elluviimine annab võimaluse paremini kasutada eripärase kultuuripärandiga piirkondade omanäolisust piirkonnas töökohtade ja uue ettevõtluse loomiseks. Eesti keele arengukava meetmetel eesti keele piirkondlike erikujude säilitamiseks ja arendamiseks kohaliku identiteedi kandjana toetab regionaalarengu strateegia meetmeid.

Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020. Regionaalarengu strateegia puhul on üsna selged seosed energiamajanduse riikliku arengukava säästlikuma energiavarustuse ja -tarbimise eesmärgiga. Strateegia mitmed tegevused näevad ette nii teenuste infrastruktuuri säästlikuma korraldamise (mille üks osa on ka infrastruktuuri kasutamise ümberkorraldamine säästlikuma energiatarbimise seisukohast) kui ka suuremate linnapiirkondade säästva liikuvuskeskkonna arendamise.

Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Dokumendi ühe põhimõttena on avaliku sektori ülesanne arendada keskkonda, kus nii mittetulundus- kui ka erasektor saaksid täita oma rolli süütegude ennetamisel, mis peab toimuma eelkõige kohalikul tasandil kohaliku elanikkonna ning era- ja mittetulundussektori kaasamise kaudu. Sellele aitavad kaasa ennekõike regionaalarengu strateegia tegevused, mis on suunatud kogukondade rolli tugevdamisele

piirkondade arengus, sh turvalisema elukeskkonna loomisel nii linna- kui maapiirkondades. Strateegia näeb ühe tegevusena ette ka ministeeriumite poolt kohalikele omavalitsuste ja maavalitsuste ametnike erialase pädevuse tõstmiseks vajalike koolituste ja stažeerimise võimaluste tagamist. Lähtuvalt riigi kriminaalpoliitika arengusuundadest oleks üks oluline koolitusvaldkond omavalitsuste pädevuse tõstmine kuritööennetuse alal.

Eesti rahvusliku liiklusohutusprogramm aastateks 2003–2015. Dokument näeb ette, et programmiliste meetmete kaudu on vaja mõjutada liiklusohutust, sh ruumilise planeerimise kaudu. Need on olulised valdkonnad, mis on läbivad ka regionaalarengu strateegias – näiteks on läbiva põhimõttena regionaalse arengu suunamisel rõhutatud asustuse planeerimist kompaktse ja multifunktsionaalsena, kus elu- ja töökohad, teenused ning vaba aja veetmise võimalused paikneksid piisavalt lähestikku, et vältida ülemäärase sundliikuvuse vajadust. Turvalise ja säästva liikuvuskeskkonna arendamise toetamiseks suuremates linnapiirkondades on regionaalarengu strateegias nähtud ka eraldi tegevus.

Riigikaitse arengukavaga 2013–2022. Arengukava panustab regionaalarengu strateegiasse laiapinnalise riigikaitse käsitluse kaudu, näiteks sidustatuse suurendamine Ida-Virumaaga, see on ühtlasi regionaalarengu strateegia üks tegevussuund eesmärgiga suurendada sotsiaalset sidusust Ida-Virumaa ja ülejäänud Eesti vahel. Samuti on osa regionaalarengu strateegia meetmetest suunatud keskustest kaugemale jäävate ja hõreasustusega maapiirkondade elamisväärsuse tagamisele, mis aitab kaudselt kaasa ka asustuse säilimisele piiriäärsetel aladel, mis on riigikaitselisest seisukohast ülimalt oluline.

Ettevõtluse kasvustrateegia 2020. Regionaalarengu strateegia ja ettevõtluse kasvustrateegia toetavad vastastikku üksteise eesmärke ja põhisuundi. Kui ettevõtluse kasvustrateegia põhifookuses on eeskätt suurema kasvu- ja konkurentsipotentsiaaliga ettevõtluse edendamine, siis regionaalarengu strateegia oluline prioriteet on piirkondlike ettevõtete arengu ja ettevõtluse infrastruktuuri toetamine (vt lk 9), võimendades sellega ettevõtluse pealekasvu eeskätt toimepiirkondade keskustes, kuid ka maapiirkondades. Suuema lisandväärtuse ja ekspordipotentsiaaliga ettevõtluse arengule aitab enam kaasa strateegia meede „Piirkondade nutikas spetsialiseerumine T&A, ettevõtete ja kohaliku avaliku sektori koostoimes". Ettevõtluse kasvustrateegia ühte fookust – Eesti majanduse suurima kasvupotentsiaaliga valdkondade eelisarendamist – täiendavad seejuures regionaalarengu strateegia tegevused suurema kasvupotentsiaaliga piirkondlike kasvuvaldkondade kindlaksmääramisel ja arendamisel. Tegevustes arvestatakse ka ettevõtluse kasvustrateegias kindlaks määratud nn üleriigiliste kasvuvaldkondadega, spetsialiseerudes nende valdkondade siseselt kitsamatele piirkondlikele kasvuvaldkondadele.

Transpordi arengukava 2014–2020. Transpordi arengukaval on väga oluline roll regionaalarengu strateegia 2020 eesmärkide ja meetmete elluviimisel. Transpordi arengukava aitab ellu viia regionaalarengu strateegia meetmeid „Toimepiirkondade sisemine sidustamine töö ja teenuste paremaks kättesaadavuseks", „Säästva ja atraktiivse linnaruumi ja liikuvuskeskkonna arendamine" ja „Toimepiirkondade parem omavaheline ja ülepiiri sidustatus". Regionaalarengu strateegia rakendusplaanis on sõnastatud selleks konkreetne sisend ja ülesanded riikliku transpordipoliitikale, mida tuleb ellu viia transpordi arengukava 2014–2020 kaudu. Mõlemad arengukavad soodustavad olulise aluspõhimõttena säästva liikuvuskorralduse ning kompaktse asutussüsteemi edendamist vältimaks sundliikumise vajadust.

Infoühiskonna arengukava 2014–2020 (IAK). IAK aitab kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tugevdamiseks otseselt ellu viia tegevusi IKT võimaluste oskuslikumaks rakendamiseks omavalitsuste parema haldus- ja arendusvõimekuse tagamise eesmärgil. Nimetatud meetme elluviimist toetab IAK eeskätt alaeesmärgi „Nutikam riigivalitsemine" meetmete „Paremate avalike teenuste arendamine", „IKT kasutamine kaasamise ja osaluse edendamiseks" ning „Paremate otsuste tegemine IKT abil" kaudu. Samuti näeb regionaalarengu strateegia ette toimepiirkonna keskuste tagamaal teenuste ja elukeskkonna kohandamiseks hõreasustuse tingimustele sealse kiire elektroonilise side baasvõrgu väljaarendamist ja juurdepääsuvõrkude

rajamist tarbijateni. Konkreetsed tegevused viiakse ellu IAKi meetme „Sidevõrkude arendamine" raames.

Eesti teadus- ja arendustegevuse ja innovatsioonistrateegia 2014-2020 (ETI). Regionaalarengu strateegia täiendab ETI strateegia eesmärke ja meetmeid mitmeti regionaalse mõõtmega. Samuti aitab Regionaalarengu strateegia seejuures kaasa ETI strateegia eesmärkide „Teadus- ja arendustegevus muudab majandusstruktuuri teadmistemahukamaks" ja „Eesti on rahvusvahelises T&A ja innovatsiooni alases koostöös aktiivne ja nähtav" saavutamisele. Neid eesmärke toetavad Regionaalarengu strateegia tegevused „Piirkondlike eelisarendatavate ettevõtluse kasvuvaldkondade määratlemine ja arendamine" ja „Piirkondlike kompetentsikeskuste arengu toetamine koos sama valdkonna ettevõtlusvõrgustike ja tööturu arendamisega". Regionaalarengu strateegia näeb ühe läbiva põhimõttena ette piirkondade targa spetsialiseerumise soodustamise ning tegevused suurema kasvupotentsiaaliga piirkondlike kasvuvaldkondade määratlemiseks ja tugevdamiseks. Sellega täiendab regionaalarengu strateegia TAI strateegia tegevussuunda majandusstruktuuri muutuste esilekutsumiseks läbi teadus- ja arendustegevuse nutika spetsialiseerumise toetamise Eesti majanduse suurima kasvupotentsiaaliga valdkondades. Piirkonnaspetsiifiliste kasvuvaldkondade määratlemisel lähtutakse ka TAI ja Ettevõtluse kasvustrateegias aastateks 2014-2020 määratletud nn üleriigiliste kasvuvaldkondade sisesest kitsamast valdkondlikust spetsialiseerumisest konkreetsetele piirkondlikele eeldustele toetudes.

Eesti maaelu arengukava 2014–2020 (MAK) ja Euroopa Kalandusfondi rakenduskava 2014–2020 (EKF). MAKil ja EKFi rakenduskaval on väga kaalukas roll riigi regionaalarengu toetamisel. Nii MAKi kui ka EKFi rakenduskava aitavad üheselt kaasa regionaalarengu strateegia läbivate põhimõtete (lähimuse põhimõtte juurutamine, arengu ruumiline tasakaalustamine, valdkonnapoliitikate regionaalse mõju arvestamine jmt) rakendamisele. Mõlemad arengukavad aitavad oluliselt kaasa regionaalarengu strateegia meetmete eesmärkide saavutamisele. Arengukavade meetmed põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja toidusektori ettevõtluse konkurentsivõime tugevdamiseks ning maaettevõtluse mitmekesistamise ja väikeettevõtetes töökohtade loomiseks toetavad regionaalarengu strateegia meetmeid toimepiirkondade ettevõtluse stimuleerimiseks ja inimressursi tõhusamaks kasutuselevõtuks tööturul. MAKi meetmed loodusvarade tõhusama kasutamise edendamiseks ja innovatsiooni parandamiseks põllumajandus- ja metsandussektoris ning regionaalarengu strateegia eesmärgi „Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutamine" meetmed toetavad vastastikku arengudokumentide positiivset koosmõju nendes tegevussuundades. Samuti toetavad MAKi ja EKFi rakenduskava meetmed kogukondade juhitud kohaliku arendustegevuse edendamiseks regionaalarengu strateegia meetme „Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tugevdamine" eesmärke.

Noortevaldkonna arengukava 2014-2020. Regionaalarengu strateegia sõnastab muuhulgas peamiste noortevaldkonna teenuste ruumilise kättesaadavusse üldised põhimõtted ja näeb vastutava ministeeriumi ülesandena nende teenuste kättesaadavuse tagamise aluspõhimõtete täpsustamist. Sarnaselt Noortevaldkonna meetmele „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine" näeb ka Regionaalarengu strateegia ette tegevused koolist väljalangenute aktiveerimiseks tööturul ja nende kaasamiseks elukestva õppe programmidesse või tagasitoomiseks haridusteele piirkondliku tööhõive suurendamise eesmärgil. Noortevaldkonna arengukava meetmed edendamaks noorte osalust enda ja ümbritseva elu korraldamisel toetavad Regionaalarengu strateegiat kodanikuühiskonna arengu ja kodanike osaluse tugevdamisel piirkondlikus arengus.

Elukestva õppe strateegia 2014-2020 (EÕS). Regionaalarengu strateegia ja EÕS-i vahel on oluline vastastikust koosmõju võimendav seotus. Kui EÕS-i üheks eesmärgiks on luua üleriigiliselt kvaliteetsed, mitmekesised ja tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused ja karjääriteenused, siis Regionaalarengu strateegia näeb ette piirkondlike ettevõtlusvajadustega sünkroniseeritud tööjõukoolituse ja ettevõtlikkuse edendamise tegevusi piirkondlike tööhõivekavade väljaarendamise ja elluviimise raames. Regionaalarengu strateegia täiendab samuti

EÕS-i regulaarse ja süsteemse tööjõuvajaduse seire-, prognoosi- ja tagasisidestamise süsteemi käivitamist regionaalse tööjõuvajaduse prognoosivõimekuse väljaarendamisega. EÕS-i meetmeid töötajate ettevalmistamiseks majanduse kasvuvaldkondades täiendab Regionaalarengu strateegia omakorda piirkondlike kasvuvaldkondade määratlemise ja arendamise tegevustega, sh tööjõu tööhõive algatustega piirkondlike tööhõive kavade raames. Lisaks panustab Regionaalarengu strateegia EÕS-i tegevussuundadele nõrgema konkurentsivõimega inimestele õppes osalemise ning vene õppekeelega õpilastele eesti keele oskuse omandamise võimaluste soosimisele, nähes ette just piirkondlike võrgustike kaasamist riskigruppide toomiseks haridusteele ja elukestvasse õppesse ning Ida-Viru õppuritele ja õpetajatele stažeerimisvõimaluste tagamist muude piirkondade õppeasutustes.

EÕS-i meetmega „Kõrghariduse rahastamismudeli rakendamine ja selle toimimise seire" haakuvalt näeb Regionaalarengu strateegia ette regionaalsete kolledžite rahastamise tingimuste määratlemist tulemuslepingutes. Samuti toetab Regionaalarengu strateegia sarnaselt EÕS-iga lastele paindlike võimaluste loomist alushariduse õppekavas osalemiseks läbi alushariduse ja lapsehoiu taristu arendamise toetamise suuremates linnapiirkondades.

Regionaalarengu strateegia sõnastab muuhulgas EÕS-i hõlmatavate formaal- ja mitteformaalse hariduse teenuste ruumilise kättesaadavusse üldised põhimõtted ja näeb vastutava ministeeriumi ülesandena vastavate teenuste kättesaadavuse aluspõhimõtete edasist täpsustamist. Nii Regionaalarengu strateegia kui ka EÕS näevad lisaks ette tegevusi IKT ja digitehnoloogia tõhusamat rakendamist haridus- ja muude avalike teenuste osutamisel ning parema ligipääsu tagamiseks uue põlvkonna elektroonilise side taristule.

8.3 Seotus ülejäänud horisontaalsete valdkondade eesmärkidega

Keskkonnahoid ja kliima

Regionaalarengu strateegia toetab väiksemal määral keskkonnahoiu ja kliimamuutuste leevendamise horisontaalseid eesmärke. Mitmed strateegia tegevused aitavad muuta piirkondade elukeskkonda puhtamaks ja keskkonnasõbralikumaks. Näiteks tegevused, mis on suunatud toimepiirkondade keskuste linnasüdamete elavdamisele ja miljööväärtuse suurendamisele ning suuremate linnapiirkondade avaliku linnaruumi terviklikule väljaarendamisele, (sealhulgas alakasutatud linnasiseste alade füüsilisele, majanduslikule ja sotsiaalsele taaselavdamisele). Eeskätt strateegia meetmed 3.1 ja 3.2 on seotud looduspärandi ressursitõhusama kasutuselevõtuga piirkondade majandustegevuses, aidates ühtlasi kaasa piirkonnaspetsiifiliste looduse hüvede väärindamisele. Regionaalarengu suunamise läbivate põhimõtete hulgas on tõstetud esile ka territoriaalse mitmekesisuse säilitamise vajadust, mis haakub samuti keskkonnahoiu ja kliima valdkondliku eesmärgiga hoida looduslikult mitmekesist loodus- ja elukeskkonda.

Teisalt toetab regionaalarengu strateegia kaudsemalt ka kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamist. Strateegia meede 2.1 „Säästva ja atraktiivse linnaruumi ja liikuvuskeskkonna arendamine" ja 1.4 „toimepiirkondade sisemine sidustamine töö ja teenuste paremaks kättesaadavuseks" aitavad tõhustada nii suuremate kui väiksemate linnapiirkondade energiasäästu ja vähendada nende ökoloogilist jalajälge. Sellele peaksid kaasa aitama eelkõige tegevused, mis on suunatud integreeritud ja säästva liikuvuskeskkonna arendamisele ning kompaktse asustuse arengu soodustamisele suuremates linnapiirkondades, toimepiirkondade keskusi tagamaaga sidustava säästva transpordikorralduse arendamisele ning toimepiirkondade vahelise reisirongiliikluse arendamisele. Kõigil nimetatud tegevustel on eeldatav positiivne mõju transpordi ja soojusenergia tootmisega seotud CO^2 heitmete vähenemisele.

Võrdsed võimalused

Regionaalarengu strateegia aitab läbivalt kaasa sidusa ja jätkusuutliku ühiskonna saavutamisele eeskätt meetmete kaudu, mis on suunatud territoriaalselt võrdsemate võimaluste tagamisele

(võrdsed võimalused eri piirkondades elavatele inimestele) elukvaliteedi, töö- ja teenuste- ning eneseteostusvõimaluste osas. Strateegial puudub otsene võrdõiguslikkust edendav suund soolises lõikes ja puudega inimestele, kuid strateegia meetmete edasise väljatöötamise ja rakendamise etapis tuleb nende vajadustega läbivalt arvestada. Strateegia tegevused Ida-Virumaa sotsiaalse sidustatuse tugevdamiseks muude Eesti piirkondadega ning välismaisele oskustööjõule, tippspetsialistidele ja investoritele atraktiivsete teenuste ja ühtse sisseelamist toetava tugisüsteemi tagamiseks aitavad luua võrdsemaid võimalusi eri rahvusest inimeste lõikes. Esimesena nimetatud tegevus aitab luua Eesti venekeelse püsielanikkonna jaoks võrdsemaid võimalusi saamaks osa ülejäänud Eesti tööturul ja ühiskonnaelus pakutavatest võimalustest ning teine tegevus pakub sarnaseid võimalusi erinevast rahvusest välismaalastele, kes Eestisse püsivalt või ajutiselt tööle asuvad.

Strateegias kavandatud sotsiaalteenuste infrastruktuuri arendamisele suunatud tegevuste elluviimine (sh linnasisestes piirkondades, kuhu sotsiaalsed probleemid rohkem kuhjunud on) aitab luua ühtlasemaid võimalusi elutingimuste osas enam puudustkannatavatele ja erivajadustega ühiskonnaliikmetele võrreldes ülejäänud ühiskonnaga. Samuti aitab piirkondlike tööturu arendamise võrgustike tegevuse toetamine töötute ja riskigruppidesse kuuluvate inimeste (sh pikaajalised töötud, puuetega inimesed, koolist väljalangenud) aktiveerimisel piirkondade tööturul tagada riskigruppidesse kuuluvatele inimestele võrdsemaid võimalusi tööturul osalemiseks võrreldes ülejäänud ühiskonnaga.

Infoühiskond

Regionaalarengu strateegia toetab infoühiskonna arengu valdkonna horisontaalse põhimõtete ja eesmärkide saavutamist eelkõige läbi meetme 4.1 tegevuste, mis on suunatud IKT võimaluste paremale kasutamisele kohalike omavalitsuste haldus- ja arendusvõimekuse ning e-teenuste tagamisel. Samuti annab regionaalarengu strateegia suuniseid e-lahenduste kasutuselevõtu toetamiseks teenuste uuenduslikumaks korraldamiseks toimepiirkondade keskuste tagamaal. Vastavad regionaalarengu strateegia tegevussuunad on ühtlasi sisendiks riigi infoühiskonna arengukavale aastateks 2014-2020. Strateegia toetab samuti kodanike, ettevõtete ja muude organisatsioonide IKT kasutamise edendamist kaugtöö võimaluste aktiivsemat kastutamist soodustavate tegevuste kaudu (tegevus 1.2.4). Regionaalarengu strateegia aitab luua ka eeldusi IKT potentsiaali ühtlasemaks kasutuselevõtuks üle-Eesti ettevõtluse arenguks ja teenuste kättesaadavuseks tagamiseks läbi kiire elektroonilise side arendamise turutõrke piirkondades. Ühtlasi luuakse sellega eeldused digitaalse lõhe vähenemiseks eeskätt linnade ja hõreasustusega maapiirkondade elanike vahel, panustades IKT võimaluste piirkonniti ühtlasema ärakasutamisega ka e-riigi terviklikumasse arengusse. Kaugtöö kasutamise ja kiire internetiühenduse võrgu laiendamine aitab kasutada infoühiskonna arenguga kaasnevaid võimalusi tõhusamalt ära nii töökohtade kättesaadavuseks kui hõive suurendamiseks eri piirkondades.

Ühtne riigivalitsemine

Regionaalarengu strateegia panustab tõhusama ja ühtsema riigivalitsemise eesmärkidesse eeskätt meetmete „Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse ning koostöö tugevdamine“ ning „Valdkonnapoliitikate kohapõhisuse ja kaasmõju tugevdamine regionaalarengus“ kaudu. Meetmete elluviimine aitab tõhustada nii kohalike omavalitsuste kui muude piirkondliku arenguga seotud organisatsioonide ja kodanikuühenduste koostööd ja võimekust piirkondliku arengu kujundamisel ning kaasatust riigivalitsemisse. Üldise regionaalarengu alase kompetentsi ning ministeeriumite võimekuse tõstmisele suunatud tegevused valdkonnapoliitikate territoriaalse mõõtme ja kohapõhisuse tugevdamise eesmärgil aitavad edendada teadmistepõhist poliitikakujundamist regionaalarengu suunamisel kogu riigivalitsemises.

Strateegia mitmed tegevused (nt. “toimepiirkonna tasandil osutavate teenuste kvaliteedi ja mitmekesisuse suurendamine”, “toimepiirkondade keskusi tagamaaga ühendava tervikliku transpordikorralduse arendamine” ja “teenuste uuenduslikum ja ökonoomsem korraldamine

toimepiirkondade keskuste tagamaal") soodustavad avalike ressursside efektiivsemat kasutust teenuste piirkondliku kättesaadavuse tagamisel ja kasutajasõbralikul osutamisel. Seeläbi tagatakse tarbija seisukohast teenuse piisav kättesaadavus ökonoomsemal ja uuenduslikumal viisil tingimustes, kus teenuse osutamisel endisel viisil kaasneksid rahvastiku vähenemisega seoses sageli ebamõistlikud kulutused.

Regionaalpoliitika vaatenurgast tõhusamat riigivalitsemist ja kohalike omavalitsuse korraldust soodustavad ka regionaalarengu suunamise läbivad põhimõtted (ptk 4.) eeldusel, et nendest juhinduvad kõik ministeeriumid ja muud strateegia elluviimisse kaasatud osapooled. Näiteks strateegia läbiva põhimõtte rakendamine mitmetasandilise ja integreeritud valitsemise ja planeerimise tagamiseks piirkondliku arengu kujundamisel toetab selgelt ühtsema ja terviklikuma riigivalitsemise ideed. Sarnaselt panustab ka piirkondlike arengudokumentide arvestamine valdkondlike arengukavade ja riigieelarve planeerimisel ning kogukondade osaluse tugevdamine piirkondlikus arendustegevuses. Lisaks aitab ühtse riigivalitsemise põhimõtet juurutada meetme "Valdkonnapoliitikate kohapõhisuse ja kaasmõju tugevdamine regionaalarengus" elluviimine ja valdkonnapoliitikate regionaalse mõju arvestamise põhimõtte läbiv rakendamine.

Lähemuslikkuse põhimõtte juurutamisega regionaalses ja kohalikus arengus taotleb regionaalarengu strateegia riigivalitsemise detsentraliseerituse edendamist otstarbekas ulatuses. Sellega tugevneks riigivalitsemises läbiv põhimõte, et kohalikku arengut ja elukorraldust puudutavaid otsuseid tehakse madalaimal otstarbekal haldustasandil ja lähemal kodanikule eeldusel, et üldjuhul tunnetatakse just madalamal piirkondlikul tasandil kõige paremini kohapealse arengu võimalusi, vajadusi ja ressursse. Ka regionaalarengu toetusmeetmete elluviimisele suunatud tegevused, milles tuginetakse riigi regionaalarengu soovitud sihtide saavutamisel eeskätt piirkondlikust ja kohalikust initsiatiivist tulevate mõjusate arendusprojektide toetamisele soodustavad lähemuslikkuse põhimõtte juurdumist.

Regionaalarengu strateegia 2014-2020 maksumuse prognoos (eurot)

Eesmärk/meede	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014-2020
E1: Toimepiirkondade terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiv elu- ja ettevõtluskeskkond	5 775 000	16 052 225	26 235 450	26 235 450	26 235 450	26 235 450	16 005 225	**142 774 250**
								644 560 000*[1]
M1.1. Toimepiirkondade ettevõtluse ja majanduskasvu stimuleerimine		3 930 225	7 860 450	7 860 450	7 860 450	7 860 450	3 930 225	**39 302 250**
								110 900 000*
M1.2. Toimepiirkonna inimressursi tõhusam kasutuselevõtt tööturul ja majandusarengus		750 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	750 000	**7 500 000**
								11 500 000*[1]
M1.3. Toimepiirkondade keskuste elukeskkonna ja toimepiirkonna üleselt osutatavate teenuste arendamine		3 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000	3 000 000	**30 000 000**
								455 170 000*
M1.4. Toimepiirkondade sisemine sidustamine töö ja teenuste paremaks kättesaadavuseks	1 000 000	3 550 000	6 100 000	6 100 000	6 100 000	6 100 000	3 550 000	**32 500 000**
								15 000 000*[1]
M1.5. Toimepiirkonna keskuste tagamaal teenuste ja elukeskkonna kohandamine hõreasustuse tingimustele	4 775 000	4 775 000	4 775 000	4 775 000	4 775 000	4 775 000	4 775 000	**33 425 000**
								43 490 000*[1]
E2: Suuremate linnapiirkondade rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiv ja keskkonnasõbralik elukeskkond	78 750	9 578 750	19 078 750	19 078 750	19 078 750	19 078 750	9 578 750	**95 551 250**
								122 675 000*[1]
M2.1. Säästva ja atraktiivse linnaruumi ja liikuvuskeskkonna arendamine		6 100 000	12 200 000	12 200 000	12 200 000	12 200 000	6 100 000	**61 000 000**
								102 000 000*
M2.2. Kaasava ja kogukonnaalgatusi toetava linnaarengu	78 750	78 750	78 750	78 750	78 750	78 750	78 750	**551 250**

edendamine								**0**
M2.3. Välismaise oskustööjõu, investorite ja tippspetsialistide tuleku soodustamine								**0**
								20 675 000*[1]
M2.4. Lastehoiuteenuste hea kättesaadavuse tagamine suuremates linnapiirkondades		3 400 000	6 800 000	6 800 000	6 800 000	6 800 000	3 400 000	**34 000 000**
								0
E3: Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutus	500 000	5 902 500	11 305 000	11 305 000	11 305 000	11 305 000	5 902 500	**57 525 000**
								9 239 000*[1]
M3.1. Piirkondade nutikas spetsialiseerumine T&A, ettevõtete ja kohaliku avaliku sektori koostoimes		1 402 500	2 805 000	2 805 000	2 805 000	2 805 000	1 402 500	**14 025 000**
								0*[1]
M3.2. Piirkondade omanäolisust tugevdavate tegevusalade ja kohaturunduse toetamine	500 000	4 500 000	8 500 000	8 500 000	8 500 000	8 500 000	4 500 000	**43 500 000**
								9 239 000*[1]
E4: Piirkondade parem sidustatus ja arendusvõimekus	8 926 500	12 186 750	12 278 000	12 248 000	12 228 000	7 228 000	4 255 750	**69 351 000**
								416 402 000*[1]
M4.1. Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tugevdamine	1 766 500	2 076 750	2 168 000	2 168 000	2 168 000	2 168 000	1 857 750	**14 373 000**
								96 402 000*
M4.2. Toimepiirkondade omavahelise ja ülepiiri arenduskoostöö tõhustamine	7 060 000	10 060 000	10 060 000	10 060 000	10 060 000	5 060 000	2 398 000	**54 758 000**
								0
M4.3. Toimepiirkondade parem omavaheline ja ülepiiri sidustatus								**0**
								320 000 000*[1]
M4.4. Valdkonnapoliitikate kohapõhisuse ja kaasmõju	100 000	50 000	50 000	20 000				**220 000**

tugevdamine regionaalarengus								**0*[1]**
KOKKU	**15 280 250**	**43 720 225**	**68 897 200**	**68 867 200**	**68 847 200**	**63 847 200**	**35 742 225**	**365 201 500**
								1 128 040 900*[1]

[1] Prognoos meetme kogumaksumuse ulatuses ei ole täielik.

* Muude ministeeriumite tegevused (sh Siseministeerium väljapool regionaalministri valitsemisala). Maksumused planeeritakse täpsemalt muudes valdkonna arengukavades ja Euroopa Komisjoni poolt kinnitatava EL struktuurfondide 2014-2020 perioodi meetmete maksumuse jaotusega. Regionaalarengu strateegia maksumuse prognoosis on arvestatud kogumaksumusega, mida on hetkeseisuga vastavatele meetmetele kogu 2014-2020 a. eelarveperioodiks on kavandatud.